

حَمَلُوا بِصَافِرِهِمْ عَلَىٰ أَسْيَافِهِمْ

نشریه الکترونیکی بصائر

ضمیمه شماره: (۱۰)

موضوع:

پرسمان سیاسی

(ویژه پاسخ به پرسش‌ها و شبهات مرتبط با حجاب و اجرای طرح نور)

معاونت تبیین و گفتمان‌سازی

فهرست

فصل اول) سؤال و شبهه‌های درباره اجرای طرح نور.....	۳
فصل دوم) سوالات فقهی - عقیدتی.....	۹
فصل سوم) مسئولیت نهادها و سازمان‌های مربوطه در مواجهه با بی‌حجابی.....	۲۲
فصل چهارم) نقش اصلی و مدیریتی قانون حجاب.....	۲۵
فصل پنجم) حجاب در سایر کشورهای اسلامی.....	۲۷
فصل ششم) حجاب و قانون اساسی.....	۲۸
فصل هفتم) آزادی و حجاب.....	۳۰
فصل هشتم) حجاب و حکومت.....	۳۴
فصل نهم) آثار و پیامدهای روان‌شناختی حجاب.....	۳۶
فصل دهم) نحوه مواجهه حکومت با سلبریتی‌ها.....	۴۳
فصل یازدهم) شکاف و دوگانگی سیاسی- اجتماعی درباره حجاب.....	۴۵
فصل دوازدهم) راهکارهای برون‌رفت از وضع موجود بدحجابی.....	۴۷

طی دو دهه گذشته، سرعت و گستره دگرگونی‌های صورت گرفته در حوزه فناوری اطلاعات و ارتباطات و همچنین تغییرات نسلی به وقوع پیوسته، چنان زیاد و پر دامنه بوده و سبب تغییرات اساسی در حوزه‌های مختلف از امور شخصی و سبک زندگی تا زیست‌بوم جهانی شده که اگر از رویش جهان‌بینی جدید و نگرش تازه‌ی متفاوت از گذشته به جهان هستی در بین جوامع و افراد به ویژه نسل نوجوان و جوان سخن بگوئیم به گزاف نخواهد بود! این موضوع زمانی اهمیت مضاعف پیدا می‌کند که بدانیم دنیای استکبار و سلطه‌جو از همین طریق به دنبال هژمون و برتری بخشیدن به الگوها و گفتمان‌های ارزشی، نگرشی و بیشی خود است؛ همان چیزی که در کلام رهبر حکیم انقلاب تحت عنوان جنگ شناختی نامیده می‌شود.

در جنگ شناختی که شیوه به ظاهر نوین نظام سلطه در مواجهه با انقلاب و نظام اسلامی است، با افزایش دسترسی طیف گسترده‌ای از مخاطبان در سایه انقلاب دیجیتال، نیازی به رویارویی مستقیم نظامی نیست بلکه جمعیت گسترده و مستعد آماده به کار در فضای مجازی و اجتماعی وجود دارد که می‌توان از آنها برای تأثیرگذاری بر تصمیمات ملی استفاده کرد. در این راستا، دشمنان جمهوری اسلامی ایران در فرایند

تخاصم با هویت اصیل انقلابی و اسلامی ملت ایران، تمرکز ویژه‌ای بر ابزارها، شیوه‌ها و آثار جنگ شناختی داشته و دارند. تمرکز توجه‌ها به مقوله حجاب در سال‌های اخیر به ویژه از زمان رقم زدن به ناجنبش «زن، زندگی، آزادی» به بهانه فوت مهسا امینی در سال ۱۴۰۱ یکی از این تاکتیک‌ها و شگردهای درگیری سازی نظام اسلامی با راهبرد جنگ شناختی است.

بنابراین در حال حاضر در خصوص موضوع حجاب در ایران ما با یک جنگ شناختی روبه‌رو هستیم که به‌ویژه پس از اغتشاشات سال ۱۴۰۱ با جدیت بیشتر توسط دشمنان ملت ایران با هدف تغییر نگرش عمومی نسبت به موضوع حجاب دنبال می‌شود. مجریان جنگ شناختی در مقوله حجاب و عفاف، به دنبال اندلسی‌سازی ایران در دنیای جدید با شیوه و ابزارهای جدید هستند. هدف غایی عفاف‌زدایی از جامعه و زیست عقیفانه زنان مسلمان ایرانی است. البته آنها می‌خواهند از این حرب‌ها به عنوان اهرم‌های فشار سیاسی و فرهنگی علیه ملت و مسئولان جمهوری اسلامی استفاده کنند. در همین راستا، تولید و توزیع سوالات، ابهامات و شبهات فراوان در گروه‌های سنی مختلف از نوجوان تا جوان و میان‌سال در دستور کار اتاق‌های فکر و عمل‌جات اجرایی نظام سلطه فکری و فرهنگی غربی و حامیان و هواداران داخلی آنها قرار دارد. لذا تلاش می‌شود در متن پیش‌رو که با عنوان پرسمان سیاسی با هدف پاسخ به سوالات و شبهات مرتبط با موضوع حجاب و عفاف است، اولاً، این سوالات و ابهامات در مورد فلسفه، ابعاد و ارتباط حجاب با آزادی و سایر مسائل احصا و دسته‌بندی شود و ثانیاً، براساس، فهم دینی و فکر عقلایی و تحلیلی به آنها پاسخی داده شود که مخاطبان این نوشته از هادیان سیاسی تا کلیه تبیین‌گران فرهنگی و اعتقادی را توانمند نماید تا بتوانند در جهت مقابله با جنگ شناختی دشمن و ارتقاء بصیرت دینی و سیاسی مخاطبان خود به این سوالات و شبهات پاسخ‌های اقناعی و منطقی بدهند. مسلماً، نقد و نظر مشفقانه شما بسیار برای ما راه‌گشا خواهد بود.

فصل اول)

سؤال و شبهاتی درباره اجرای طرح نور

۱- تکلیف نهایی درباره حجاب چیست؟ آیا باید از طرح نور حمایت کرد یا باید از طرح مجلس حمایت کرد که

سیاست نظام در مورد حجاب و عفاف است؟

تکلیف حجاب را شرع مقدس معین کرده است؛ همان گونه که رهبر معظم انقلاب در دیدار اقشار گوناگون بانوان در ۱۴ دی ۱۴۰۱ حجاب را یک ضرورت شرعی دانستند و فرمودند: «حجاب یک ضرورت شریعتی است؛ شریعت است؛ ضرورت شرعی است؛ یعنی هیچ تردیدی در وجوب حجاب وجود ندارد؛ این را همه باید بدانند. این که حالا خدشه کنند، شبهه کنند که آیا حجاب هست، لازم است، ضروری است، نه، جای خدشه و شبهه ندارد؛ یک واجب شرعی است که باید رعایت بشود، منتها آن کسانی که حجاب را به طور کامل رعایت نمی کنند، اینها را نباید متهم کرد به بی دینی و ضدانقلابی؛ نه... همه ماها یک نقص هایی داریم، باید نقص ها را برطرف کنیم؛ هر چه بتوانیم برطرف کنیم، بهتر است.»

اینکه آیا باید از طرح نور دفاع شود یا خیر؟ پاسخ مثبت است؛ زیرا هر اقدامی که سبب شود امر دین در جامعه بر پا شود، باید مورد حمایت قرار گیرد. حجاب حکم الهی، یک فریضه الهی، دینی و سیاسی است و بر همه لازم است که از این طرح حمایت کنند. ۳۲ دستگاه متولی در این امر نیز باید تمام همت خود را در اجرایی شدن این طرح به کار بگیرند و از اقدام فراجا حمایت کنند. شاید برخی از نهادها کوتاهی کنند؛ اما این مسئله دلیلی برای نهاد فعالی، مانند فراجا نمی شود که وظایف خود را به خوبی انجام ندهد. ضمن اینکه به این نکته باید توجه کرد که اکثریت زنان جامعه ما به اصول حجاب پایبندند و عده اندکی هم تحت القائات فریبکارانه ایادی غربی قرار گرفته اند. رویکرد دشمن به مسئله حجاب در جامعه ایرانی بهانه است و آنها اصل نظام را هدف قرار داده اند.

طرح نور طبق وظیفه قانونی فراجاست که در حال انجام است و تا زمانی که قانون جدید نیامده است، فراجا کار خود را به درستی انجام می دهد. سؤالی که وجود دارد، این است که با وجود لایحه عفاف و حجاب، چه اتفاقی برای طرح نور خواهد افتاد؟ رابطه این لایحه با طرح نور، عموم و خصوص من وجه است؛ یعنی ۸۰ درصد آن می تواند مشترک باشد، زیرا در طرح نور یک مرحله این است که تذکر می دهند و در قانون حجاب نیز فراجا می تواند همچون همه آحاد ملت تذکر دهد.

نکته پایانی اینکه اصلاح سبک زندگی با کار فرهنگی صورت می گیرد و با جریمه و مجازات کسی اصلاح نمی شود. جریمه و مجازات و حدود شرعی فقط برای حفظ ظاهر جامعه است و برای اصلاح فرد نیست. اساس کار اصلاح، افزایش فعالیت های فرهنگی و تربیتی است و اساس کار فرهنگی هم استفاده از هنر است که قوی ترین و اثرگذارترین نوع آن سینما، فیلم و سریال و پویانمایی است. برای این کار بودجه های دولتی به تنهایی کافی نیست و بخش خصوصی باید تشویق شود که در این عرصه ها سرمایه گذاری کند.

۲- با توجه به طرح نور(عفاف و حجاب) چرا دیگر نهادهای انقلابی در این زمینه همکاری ندارند؟

مصوبه «مجموعه تکمیلی اقدامات اجرایی گسترش فرهنگ عفاف و حجاب» در جلسه ۸۲۰ مورخ ۱۲ شهریور ۹۸ شورای عالی انقلاب فرهنگی به تصویب رسید. در ماده سوم این مصوبه وظایف عمومی دستگاهها مشخص شده است. این وظایف به شرح زیر برای جامعه هدف و مخاطب آن و همه دستگاههای اجرایی، نهادهای عمومی، نهادهای حکومتی و واحدهایی است که به نوعی از بودجه دولتی استفاده می کنند.

الف- نظارت بر رعایت عفاف و حجاب و ارزشها و شئون قانونی کشور در حوزه عملکردی؛

ب - اصلاح آیین نامه ها، شیوه نامه ها و دستورالعمل های جاری در دستگاهها در جهت تحکیم فرهنگ عفاف و حجاب و پیشگیری از بروز بدحجابی؛

ج- آگاهی دهی نسبت به مزایا و پیامدهای فردی و اجتماعی عفاف و حجاب برای کارکنان؛

د- مناسب سازی محیط کار بانوان برای تأمین امنیت اخلاقی و آسایش آنان.

در ماده ۴ تصریح شده کلیه مصوبات قبلی شورا (شامل جلسات ۴۱۳، ۵۶۶ و جلسه ۴۲۷ شورای فرهنگ عمومی) درباره عفاف و حجاب به قوت خود باقی است و وظایف مقرر شده در ماده ۵ برای دستگاهها وظایف تکمیلی بوده که به وظایف قبلی اضافه شده است. در ماده ۵ وظایف تمامی دستگاههای تبلیغی فرهنگی، اجرایی، پشتیبانی و دستگاههای خدماتی آورده شده است.

همانگی اجرای مصوبه و نظارت بر عملکرد دستگاهها بر عهده وزارت کشور است. همچنین، در بخش دیگری از مقرر شده است: ایجاد هماهنگی، تدبیر و پیش بینی سازوکار لازم برای اجرای این مصوبه و نظارت بر عملکرد دستگاهها و نهادها بر عهده وزارت کشور است که با استفاده از همه ظرفیتها و امکانات و منابع از طریق شورای اجتماعی و سازمان امور اجتماعی کشور و تشکیل ستاد هماهنگی و راهبری اجرای مصوبه عفاف و حجاب اقدام می کند و گزارش آن را به صورت سالانه به شورای عالی انقلاب فرهنگی ارائه خواهد کرد.

بر اساس مصوبه ۸۲۰ برای سازمانها و دستگاههای متولی ضمانت اجرایی وجود نداشت و تنها به فرد می گفت باید این کار را بکنی، حال اگر این کار را انجام نداد، چه؟ به همین دلیل دستگاهها به آن عمل نمی کردند و مؤاخذه هم نمی شدند؛ اما بر اساس لایحه جدید، تک تک آنها به قانون تبدیل شده است و به این واسطه هر نماینده مجلسی می تواند وزیری را به مجلس بکشاند و پرسد چرا به وظیفه خود عمل نکردی؟ در حالی که قبلاً این طور نبود. گاهی اوقات مجریان دست روی دست می گذارند و می گویند منتظر قانون هستیم، از روز اول رئیس جمهور، رئیس قوه قضائیه و همه یک حرف داشتند و آن، این بود که لایحه در حال بررسی است؛ اما کشور معطل لایحه نباشد. این سخنی است که همیشه گفته شده و هنوز هم می گویند. به همین دلیل فراجا کار بسیار خوبی می کند که به وظیفه خود عمل می کند. درست است که اگر لایحه تصویب شود، بازدارندگی بسیار زیادی خواهد داشت؛ اما تا زمانی که قرار است تصویب شود، هیچ دستگاهی نمی تواند بگوید من کار خود را انجام نمی دهم. صحبت سخنگوی دولت نیز ناظر به همین مسئله بود و سخنی است که بارها از روز اول لایحه از سوی رئیس جمهور شهید و رئیس قوه قضائیه مطرح شد که طبق قانون فعلی عمل کنید تا لایحه جدید تصویب شود.

۳- با توجه به وضعیت موجود کشور و لزوم وحدت در داخل کشور، آیا اجرای طرح مقابله با بی‌حجابی در این برهه

حساس کشور به صلاح است؟

کشور ما با توجه به وضعیت خاص سیاسی و اجتماعی در داخل و خارج، همیشه با چالش‌هایی مواجه بوده است. اگر اجرای یک طرح را منوط به شرایط خاص بدانیم، آن وقت بسیاری از طرح‌ها به مرحله اجرا نخواهد رسید؛ چراکه در هر زمان عده‌ای ساز مخالف خواهند زد. مسئله مقابله با بی‌حجابی مسئله امروز و دیروز نیست، مسئله‌ای است که از اول انقلاب در حکومت اسلامی ایران مطرح بوده است؛ هر چند نهادهای متولی در خصوص انجام وظایف خود کوتاهی‌هایی داشته‌اند.

در حال حاضر، فراجا مراقب است تا وقوع خطا به کمترین حد خود برسد و آموزش‌های لازم را به متولیان امر داده است تا تمام مراحل به‌طور کامل ثبت و ضبط شود و هیچ بهانه‌ای دست کسی نیفتد. با وجود این، در هر لحظه ممکن است اشتباهی رخ بدهد که در هر مأموریتی محتمل است، اما اینکه بگوییم چون ممکن است اشتباهی رخ بدهد، پس کسی مأموریت خود را انجام ندهد، حرف درستی نیست و در عوض باید تلاش کرد اشتباهات به حداقل برسد.

استمرار طرح نور با در نظر گرفتن رعایت شرایط امر به معروف و نهی از منکر لازم و ضروری است. اگر جایی هم یک مأمور ناخواسته اشتباه کرد، نباید اصل این طرح زیر سؤال برود و نیروی انتظامی را که وقف ایجاد امنیت در کشور است و هنوز در حال شهید دادن است، تضعیف کرد و از جلوگیری منکر بزرگ بی‌حجابی دست برداشت.

برخی سعی دارند با مطرح کردن برخی موضوعات حاشیه‌ای القا کنند که رهبری مخالف این اقدام است؛ اما بیانات رهبر معظم انقلاب همیشه وحدت‌بخش و هدایتگر بوده است. تذکر اخیر ایشان درباره حجاب نیز از همین جنس است و به تبیین و تدقیق نیاز دارد تا مبادا در فتنه تحریف و صرفاً با مواجهه احساسی در کف فضای رسانه‌ای، دگرگونه روایت شود. تعارضی میان محتوای تذکر رهبر معظم انقلاب (مدظله‌العالی) در زمان‌های مختلف نیست. ایشان در خطبه‌های فطر به «اهمیت مواجهه» با هنجارشکنی دینی اشاره کردند، ولی در تذکرشان به «نحوه مواجهه» می‌گویند که باید قاعده‌مند باشد؛ لذا ادعای تعارض و پارادوکس به هیچ عنوان صحیح نبوده و اتفاقاً بیانات کاملاً مکمل یکدیگر است.

فعالان عرصه تبیین باید به پیشبرد خط رهبری در تعریف و جهت‌دهی به قاعده‌ها و نقشه کلی مواجهه با چالش‌های تحمیلی حجاب کمک کنند. جریان تبیین باید از دشمن‌سازی درون جبهه خودی، ایجاد دودستگی و به حاشیه راندن خواست رهبری جلوگیری کند و خلأهای شناختی را پر کند. وحدت کلمه و عدم دودستگی، ضامن اجرای موفق طرح مقابله با برهنگی و بدن‌نمایی است.

۴- چرا قانون عفاف و حجاب در مجلس مسکوت ماند و اجرا نشد؟

این لایحه در ۵ فصل و مشمول بر ۷۱ ماده در تاریخ ۲۹ شهریور ۱۴۰۲ در جلسه علنی مجلس تصویب شد. فصل اول به کلیات لایحه اختصاص داشته و فصل دوم وظایف عمومی دستگاه‌های اجرایی را تشریح کرده بود. در فصل سوم لایحه عفاف و حجاب تکالیف اختصاصی دستگاه‌های اجرایی مورد اشاره قرار گرفته و در فصل چهارم وظایف عمومی و مسئولیت اجتماعی تشریح شده است. فصل پنجم و شاید مهم‌ترین فصل به جرایم و تخلفات مورد تأکید در این لایحه اختصاص داشته است. در حال حاضر، لایحه

«حمایت از خانواده از طریق ترویج فرهنگ عفاف و حجاب» پس از انجام اصلاحات، برای چهارمین بار به شورای نگهبان ارسال شده است.

«غضنفرآبادی» رئیس کمیسیون قضایی مجلس شورای اسلامی با اشاره به آخرین وضعیت لایحه عفاف و حجاب، گفت: «کمیسیون قضایی ایرادات شورای نگهبان به لایحه عفاف و حجاب را برطرف و مجدداً این لایحه را به شورا ارسال کرده است و هم‌اکنون منتظر اظهار نظر شورای نگهبان هستیم.»

عمده ایرادات شورای نگهبان به لایحه عفاف و حجاب مربوط به مواد ۴۷ تا ۴۹ این لایحه می‌شد که درباره بحث میزان مجازات است. از نظر اعضای شورای نگهبان، جرایم و مجازات در نظر گرفته شده برای تخلفات ذکر شده در مواد ۴۷ تا ۴۹ لایحه، متناسب با این تخلفات نبود که کمیسیون این موارد را اصلاح کرده است.

روز ۹ فروردین سال جاری بود که سخنگوی شورای نگهبان از تأیید نشدن این لایحه و بازگشت آن به مجلس برای سومین بار سخن گفت.

با توجه به اینکه در جلسه علنی ۲۹ شهریور ۱۴۰۲ مجلس، نمایندگان به اجرای آزمایشی لایحه حجاب و عفاف برای مدت سه سال رأی دادند، در صورتی که شورای نگهبان این لایحه را تأیید کند، لایحه مذکور بلافاصله برای اجرا به دستگاه‌های اجرایی مربوطه ابلاغ می‌شود.

۵- آیا می‌توان برای حفظ نظام اسلامی در مقابل بدحجابی کوتاه آمد؟

۱- هدف بنیادین از تشکیل حکومت اسلامی که در برنامه پیامبران الهی پیش‌بینی شده و در دوره ظهور حضرت حجت (ع) در عالی‌ترین سطح و در بعد جهانی تجلی خواهد یافت، عینیت‌بخشی به همه آرمان‌ها و احکام الهی است.

صریح‌ترین آیه در این باره این است: «الَّذِينَ إِن مَكَانَهُمْ فِي الْأَرْضِ أَقَامُوا الصَّلَاةَ وَآتَوُا الزَّكَاةَ وَأَمَرُوا بِالْمَعْرُوفِ وَنَهَوْا عَنِ الْمُنْكَرِ وَلِلَّهِ عَاقِبَةُ الْأُمُورِ (حج/۴۱)»

۲- نهی از منکر و مقابله و مبارزه با آن از جمله مصادیق آشکاری است که بر دوش حکومت اسلامی سنگینی می‌کند. از سویی دیگر، بی‌اعتنایی گروهی از افراد اجتماع نسبت به حجاب و پیامدهای منفی بی‌حجابی، از جمله مصادیق منکر به شمار می‌آید که مبارزه با آن در شمار وظایف حکومت اسلامی قرار می‌گیرد.

۳- با پذیرش وجوب و ضرورت حجاب اسلامی در رفتار فردی، التزام به آن در رفتار اجتماعی با تشکیل حکومت اسلامی جزء مقومات آن خواهد بود.

به عبارت روشن‌تر، اگر با وجود تشکیل حکومت اسلامی همچنان حجاب را امری فردی و شخصی قلمداد کنیم، این امر درباره سایر رفتارهای شخصی نیز قابل تسری خواهد بود و باید مدعی شد که حکومت اسلامی در برخورد با پدیده ربا، رشوه، شراب‌خواری، روزه‌خواری علنی و... نیز هیچ وظیفه‌ای بر عهده ندارد. در این صورت، باید پرسید که پس چرا حکومت اسلامی تشکیل شده است و این همه هزینه‌های گسترده در حدوث و بقای حکومت اسلامی بی‌معنا خواهد بود؟!

۴- تجربه یک سده گذشته در کشورهای غیرمسلمان و مسلمان به نیکی آشکار می‌کند که بی‌حجابی سرآغازی برای ولنگاری جنسی، غلتیدن در انواع و اقسام گناهان، شکسته شدن حریم‌ها و حرمت‌ها به‌ویژه در عرصه خانواده تا رواج علنی فحشا و هم‌جنس‌گرایی است. از این رو همان‌گونه که اسلام در رفتار فردی نگاه شهوت‌آلود را درگاه فحشا می‌شناسد، در رفتار اجتماعی شکستن مرزهای حجاب و پوشش را بسترساز صدها آسیب رفتاری می‌انگارد. لذا مقابله با رواج بی‌حجابی عملاً به معنای بستن رخنه‌های گسترش آلودگی‌های جنسی است.

۵- شواهد و قرائن بسیاری وجود دارد که بخشی از گسترش بی‌حجابی در کشور در قالب یک پروژه وسیع اسلام‌زدایی از جامعه تعریف شده و دست‌های فراوان آشکار و پنهان بیگانه تمام امکانات حقیقی و مجازی خود را به کار گرفته و علناً از صرف هزینه‌های گزاف برای رواج بی‌بندوباری و ولنگاری فرهنگی در کشور سخن می‌گویند. از این نظر افزون بر دین‌داران و انقلابیون، حتی دوستداران فرهنگ اصیل ایرانی باید مراقب باشند تا ضمن هم‌صدایی با پدیده بی‌حجابی، زمینه تسلط بیگانه و فرهنگ او بر کشور فراهم نشود.

۶- تأکید بر جمهوریت در کنار اسلامیت نظام اسلامی به معنای آن است که مردم از روی اختیار حکومت اسلامی را پذیرفته و با نصب غیرمستقیم ولی فقیه و در اختیار قرار دادن اختیارات گسترده از طریق قانون اساسی، عملاً از او خواسته‌اند تا از همه امکانات و اختیارات خود برای تحقق حکومت اسلامی بهره‌گیرد که یکی از نمادهای آشکار آن الزام افراد جامعه به رعایت حجاب است. در مجموع ادله پیش‌گفته جای تردید باقی نمی‌گذارد که حکومت اسلامی چاره‌ای جز مقابله با پدیده بی‌حجابی ندارد.

۶- چرا زنان ایرانی آزاد نیستند؟

در انقلاب شکوهمند ۱۳۵۷ که زنان در آن دوشادوش مردان و در مواردی حتی مقدم بر آنان شرکت داشتند، «آزادی» یکی از خواسته‌های اساسی مردم مسلمان ایران بود که در شعارها کنار استقلال و جمهوری اسلامی عنوان می‌شد؛ اما از همان دوران، آزادی را در چهارچوب موازین اسلامی می‌خواستند که آن را کامل‌ترین و بهترین تفسیر از آزادی می‌دانستند.

آنان خوب می‌دانستند که آزادی اسلامی به معنای بی‌بندوباری و گسستن حریم‌ها و حرمت‌ها و بی‌اعتنایی به ارزش‌های والای انسانی نیست؛ بلکه به معنای ایجاد زمینه برای رشد و تربیت، مشارکت در فعالیت‌های اجتماعی و سیاسی، مشارکت در روند تصمیم‌گیری‌ها و آزادی در بیان آرا و عقاید و مانند این امور است.

همین تلقی از آزادی است که در قانون اساسی جمهوری اسلامی که در اولین سال بعد از پیروزی انقلاب با نظر نمایندگان ملت تدوین و سپس با رأی ملت تصویب شد، منعکس شده است.

بر اساس اصل بیستم، همه افراد ملت اعم از زن و مرد یکسان در حمایت قانون قرار دارند و از همه حقوق انسانی، سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی با رعایت موازین اسلام برخوردارند.

اگر منظور شما از نبود آزادی، مسئله پوشش اسلامی است، باید گفت، زنان مسلمان بر اساس اعتقادی که به دین مبین اسلام دارند و همچنین بر اساس عقیده به کرامت انسانی و لزوم حفظ حرمت‌ها در ارتباط با سایرین، این پوشش را بهترین و مناسب‌ترین پوشش

می‌دانند و در این پوشش است که احساس آزادی می‌کنند. زنان مسلمان، پوشش را محدودیت نمی‌دانند؛ بلکه آن را سپری می‌دانند که آنها را از چشمان هوس‌رانا و اذیت و آزار احتمالی دیگران در امان نگه می‌دارد. زنان مسلمان «عفت» و پاک‌دامنی را یک فضیلت و پوشش اسلامی را وسیله مناسبی برای حفظ عفاف می‌دانند.

پس از پیروزی انقلاب اسلامی زنان به‌طور فعال و در عرصه‌های گوناگون اجتماع شرکت داشته‌اند و هیچ‌گاه این پوشش مانعی برای آنها نبوده است. هم‌اکنون بیش از ۵۰ درصد قبولی‌های دانشگاه را دختران تشکیل می‌دهد و درصد قابل توجهی از استادان دانشگاه، مدیران و... را زنان تشکیل می‌دهند. زنان در جمهوری اسلامی از حق رأی و حق انتخاب شدن برای مجالس گوناگون برخوردارند.

درباره سخت‌گیری‌ها نیز باید گفت، این مسئله واقعیت ندارد و نتیجه تبلیغات مغرضانه مخالفان جمهوری اسلامی ایران است. زنان در اسلام و جمهوری اسلامی از احترام و منزلت خاصی برخوردارند که شما با مراجعه به کتاب مقدس مسلمانان، زندگانی و سخنان پیشوایان دینی و کتبی که دانشمندان مسلمان در این زمینه نوشته‌اند، می‌توانید صدق این مدعا را دریابید.

البته ممکن است موارد نادری از خلاف‌کاری‌هایی که گاه به تضييع حقوق زنان منجر می‌شود؛ همچنان که در همه جوامع معمولاً اتفاق می‌افتد، در ایران نیز اتفاق بیفتد؛ اما این گونه وقایع عمومی‌تری ندارد و برجسته کردن آن موارد و تسری دادن به کل جامعه از روی صداقت نیست و مطمئن باشید که روح اسلام و مردم مسلمان ایران نیز از این گونه امور جزئی بیزار است.

فصل دوم

سوالات فقهی - عقیدتی

۷- فلسفه حجاب در اسلام چیست؟

معنای شایع لغت حجاب «پرده» است و اگر درباره پوشش به کار برده می‌شود، به اعتبار پشت پرده واقع شدن زن است. همین امر موجب شده است عده زیادی گمان کنند که اسلام خواسته است زن همیشه پشت پرده و در خانه محبوس باشد و بیرون نرود. وظیفه پوشش که اسلام برای زنان مقرر کرده است، به معنای این نیست که از خانه بیرون نروند. زندانی کردن و حبس زن در اسلام مطرح نیست. در برخی از کشورها، مانند ایران قدیم و هند چنین مسائلی وجود داشته است، ولی در اسلام وجود ندارد. پوشش زن در اسلام این است که زن در معاشرت خود با مردان بدن خود را بپوشاند و جلوه‌گری و خودنمایی نکند. آیات مربوطه همین معنا را ذکر می‌کند و فتوای فقها هم مؤید همین مطلب است و حدود این پوشش در قرآن و منابع سنت آمده است. در آیات مربوطه لغت «حجاب» به کار نرفته است. آیاتی که در این باره هست، چه در سوره مبارکه نور و چه در سوره مبارکه احزاب، حدود پوشش و تماس‌های زن و مرد را ذکر کرده است، بدون آنکه کلمه «حجاب» را به کار برده باشد.

بی‌تردید، اسلام برخلاف جوامع مدرن غربی و نیز غرب‌زده‌های هوس‌باز، طرفدار برجیده شدن خودنمایی زنان در جامعه است. اسلام مخالف ورود زنان به مسابقه بی‌پایان در نشان دادن اندام خود و تحریک شهوات و هوس‌های آلوده مردان است؛ از این رو حجاب جزئی از این برنامه در مقابله با بهره‌کشی ظالمانه از زنان به شمار می‌آید. اسلام می‌گوید کامیابی‌های جنسی، اعم از آمیزش و لذت‌گیری‌های سمعی و بصری و لمسی مخصوص به همسران است و به جز آن گناه و مایه آلودگی و ناپاکی جامعه است.

باید اذعان کرد، فلسفه حجاب موضوع مکتوم و پنهانی نیست، زیرا برهنگی زنان پیامدهایی، همچون تحریک دائم مردان، به ویژه جوانان را در پی دارد؛ تحریکی که سبب کوبیدن اعصاب آنها و ایجاد هیجان‌های بیمارگونه عصبی و گاه سرچشمه امراض روانی می‌شود. حال آنکه اسلام می‌خواهد مردان و زنان مسلمان روحی آرام و اعصابی سالم و چشم و گوش پاک داشته باشند، و این یکی از فلسفه‌های حجاب است.

۸- آیا حجاب واجب است؟ آیا حجاب اجباری است؟

در دین، اجبار معطوف به قدرت وجود ندارد، اما وقتی گزاره‌های دینی مبنای قانون شود، در این صورت الزام قانونی پیدا می‌کند. هر قانونی که مبنای عمل اجتماعی قرار گیرد، از الزامات حقوقی برخوردار می‌شود؛ اما این الزامات اصالتاً و مستقیماً به دین ربطی ندارد.

تمام واجبات شرعی، برای یک فرد دین‌دار ضرورت قطعی دارند و بر یک مسلمان واجب است که با اختیار خودش آنها را انجام دهد، ولی اجباری نیست؛ یعنی کسی نمی‌تواند به‌عنوان تکلیف شرعی دیگران را با زور ملزم به انجام آنها بکند. بنابراین، حجاب هم در عین حال که وجوب شرعی دارد، اختیاری است.

اینکه حجاب یک واجب قطعی شرعی است، یک مسئله است و اینکه کسی بتواند به استناد وجوب شرعی حجاب، زنان را مجبور به حجاب کند، بحث دیگری است. حجاب مثل نماز است. مگر نماز اجباری است؟ هیچ اجباری وجود ندارد. منتها فرق حجاب با نماز در این است که بعضی از احکام شرعی هستند که صرفاً وجه فردی ندارند، بلکه وجه اجتماعی هم پیدا می‌کنند و چون وجه اجتماعی دارند، قابلیت این را دارند که از سوی مراجع قانون‌گذار در قالب قانون قرار بگیرند. حال اگر چنین اتفاقی افتاد و یک حکم شرعی به قانون تبدیل شد، علاوه بر وجوب شرعی، الزام و وجوب حقوقی هم پیدا می‌کند.

۹- آیا حجاب در زمان انبیاء نیز اجباری بوده است؟

قبل از اسلام حکم حجاب در ادیان و ملل گوناگون به شکل‌های متفاوت وجود داشته است که بعضاً بسیار شدیدتر از حجاب مورد نظر اسلام بوده است؛ بنابراین، حکم حجاب تأسیسی نیست؛ یعنی اسلام هم آن را نیاورده است، بلکه از قبل بوده و دین اسلام آن را پذیرفته و تأیید کرده است. قبل از اسلام در میان بعضی ملل حجاب وجود داشته است. در ایران باستان و در میان قوم یهود حجاب وجود داشته و از آنچه در قانون اسلام آمده، سخت‌تر بوده است، اما در جاهلیت عرب حجاب وجود نداشته است و به وسیله اسلام در عرب پیدا شده است. «ویل دورانت» در کتاب «تاریخ تمدن» درباره قوم یهود و قانون تلمید می‌نویسد: «اگر زنی به نقض قانون یهود می‌پرداخت چنانکه مثلاً بی‌آنکه چیزی بر سر داشت، به میان مردم می‌رفت و یا در شارع عام نخ می‌رشت یا با هر سنخی از مردان درد دل می‌کرد یا صدایش آنقدر بلند بود که چون در خانه‌اش تکلم می‌نمود همسایگانش می‌توانستند سخنان او را بشنوند، در آن صورت مرد حق داشت بدون پرداخت مهریه او را طلاق دهد.»

بنابراین، حجابی که در قوم یهود معمول بوده، از حجاب اسلامی بسی سخت‌تر و مشکل‌تر بوده است. ویل دورانت درباره ایرانیان قدیم می‌گوید: «در زمان زردشت زنان منزلتی عالی داشتند، با کمال آزادی و باروی گشاده در میان مردم آمدوشد می‌کردند ...» چنانکه ملاحظه می‌فرمایید، حجاب سخت و شدیدی در ایران باستان حکم فرما بوده، حتی پدران و برادران نسبت به زن شوهردار نامحرم شمرده می‌شدند.

به نظر شهید مطهری، اساساً دوره‌ای از اسلام را نمی‌توان نشان داد که شدت حجاب بیش از زمان رسول اکرم (ص) بوده باشد. آنچه هست، این است که در همه زمان‌های اسلام، از همان بدو امر تا امروز، برخی در امر عفاف و حجاب عنایت بیشتری داشته‌اند و این خود مطلوب انسان بوده است و دستورهای کلی غیرت و عفاف منشأ آن بوده است.

۱۰- کجای قرآن گفته شده که باید پوشش داشته باشیم؟ حجاب در کجای قرآن آمده است؟

قرآن به نص صریح، پوشش کامل زن در برابر نامحرم را لازم می‌داند. از جمله آیاتی که درباره اثبات پوشش زنان و حدود آن به آنها استناد می‌شود، آیه ۳۱ از سوره نور و آیه ۵۹ سوره احزاب است.

«وَلِلْمُؤْمِنَاتِ لِحْجَابٌ مِّنْ أَبْصَارِهِنَّ وَ يَحْفَظْنَ فُرُوجَهُنَّ وَ لَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَ لِيَضْرِبْنَ بِخُمُرِهِنَّ عَلَىٰ جُيُوبِهِنَّ وَ لَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا لِبُعُولَتِهِنَّ أَوْ آبَائِهِنَّ أَوْ أَبْنَائِهِنَّ أَوْ إِخْوَانِهِنَّ أَوْ بَنِي إِخْوَانِهِنَّ أَوْ نِسَائِهِنَّ أَوْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُهُنَّ أَوِ التَّبِيعِينَ غَيْرِ أُولَى الْأَرْبَةِ مِنَ الرِّجَالِ أَوِ الطِّفْلِ الَّذِينَ كَمُ يَظْهَرُوا عَلَىٰ عَوْرَتِ النِّسَاءِ وَ لَا يَضْرِبْنَ بِأَرْجُلِهِنَّ لِيُعْلَمَ مَا

يُخْفِينَ مِنْ زِينَتِهِنَّ وَتُؤْبَأُ إِلَى اللَّهِ جَمِيعاً أَيُّهُ الْمُؤْمِنُونَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ؛ به زنان باایمان بگو چشم از نگاه به مردان اجنبی فروبندند و فرج‌های خویش را حفظ کنند و زینت خویش را جز آنچه آشکار است آشکار ن سازند و باید که روپوش‌های‌شان را به گریبان‌ها کنند و زینت خویش را نمایان نکنند مگر برای شوهران‌شان، یا پدران و یا پدرشوهران یا پسران و یا پسر شوهران و یا برادران و یا خواهرزادگان و یا برادرزادگان و یا زنان و یا آنچه مالک آن شده‌اند یا افراد سفیه که تمایلی به زن ندارند و یا کودکانی که از اسرار زنان خبر ندارند، و مبادا پای خویش را به زمین بکوبند تا آنچه از زینت‌شان که پنهان است ظاهر شود، ای گروه مؤمنان همگی به سوی خدا توبه برید، شاید رستگار شوید. (نور/۳۱)

در این آیه به دو جمله مهم اشاره شده است؛ اولاً، آنها نباید زینت خود را آشکار کنند جز آن مقدار که طبیعتاً ظاهر است؛ «وَلَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا مَا ظَهَرَ مِنْهَا»؛ ثانیاً، آنها باید خمارهای خود را بر سینه‌های خود بیفکنند؛ «وَلْيَضْرِبْنَ بِخُمُرِهِنَّ عَلَىٰ جُيُوبِهِنَّ». «خمر» جمع «خمار» معمولاً به چیزی گفته می‌شود که زنان با آن سر خود را می‌پوشانند (روسری) و «جیوب» جمع «جیب» به معنی یقه پیراهن که از آن تعبیر به گریبان می‌شود و گاه به قسمت بالای سینه به تناسب مجاورت با آن نیز اطلاق می‌شود. از این جمله استفاده می‌شود که زنان قبل از نزول آیه، دامنه روسری خود را به شانه‌ها یا پشت سر می‌افکندند، به گونه‌ای که گردن و کمی از سینه آنها نمایان می‌شد، قرآن دستور می‌دهد روسری خود را بر گریبان خود بیفکنند تا هم گردن و هم آن قسمت از سینه که بیرون است، مستور شود. در آیه فوق الزام به حجاب از «لیضربن» به دست می‌آید. قرآن می‌فرماید: «وَلْيَضْرِبْنَ بِخُمُرِهِنَّ عَلَىٰ جُيُوبِهِنَّ» فهمیده می‌شود که امر است و الزام و پوشاندن آن حرام است.

- «يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ قُلْ لَأَزْوَاجِكُمْ وَبَنَاتِكُمْ وَنِسَاءَ الْمُؤْمِنِينَ يُدْنِينَ عَلَيْهِنَّ مِنْ جَلَابِيبِهِنَّ ذَلِكَ أَدْنَىٰ أَنْ يُعْرَفْنَ فَلَا يُؤْذَيْنَ وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَحِيمًا»؛ ای پیامبر! به همسران و دختران و زنان مؤمنان بگو جلباب‌ها (روسری‌های بلند) خود را بر خویش فروافکنند، این کار برای اینکه شناخته شوند و مورد آزار قرار نگیرند، بهتر است و (اگر تاکنون خطا و کوتاهی از آنها سر زده) خداوند همواره غفور و رحیم است. (احزاب/۵۹)

جلباب در آیه از نظر مفسران و ارباب لغت چند معنا دارد:

۱- ملحفه (چادر) و پارچه بزرگی که از روسری بلندتر است و سر و گردن و سینه‌ها را می‌پوشاند.

۲- مقنعه و خمار (روسری).

۳- پیراهن گشاد.

قدر مشترک همه معانی، پوششی است که از روسری بزرگ‌تر و از چادر کوچک‌تر است؛ چنانکه نویسنده «لسان العرب» روی آن تکیه کرده است. منظور از «دینین» (نزدیک کنند) این است که زنان «جلباب» را به بدن خویش نزدیک کنند تا درست آنها را محفوظ دارد.

منظور از معروف شناخته شدن در آیه این است که زنان مسلمان در پوشیدن حجاب سهل‌انگار و بی‌اعتنا نباشند تا عفاف اجتماعی آنان مشهود شود و بهانه مزاحمت را از دست افراد فاسد بگیرند. اسلام می‌خواهد مردان و زنان مسلمان روحی آرام و اعصابی سالم و چشم و گوش پاک داشته باشند، ارزش‌های والای انسانی زن به کلی به دست فراموشی سپرده نشود و زن با ویژگی‌های اخلاقی‌اش، علم و آگاهی و دانایی‌اش جلوه کرده و حائز مقام والایی شود و تنها افتخارش، جوانی و زیبایی و خودنمایی‌اش نشود.

۱۱- حد حجاب اسلامی چیست؟ آیا اسلام درباره مدل حجاب و رنگ و پوشش دستوری دارد؟

در مورد حجاب واجب، کافی است که زن بدن خود را جز صورت و دست تا مچ به هر وسیله‌ای که می‌تواند بپوشاند و لباس خاصی شرط نیست؛ ولی پوشیدن لباس‌های تنگ و چسبان و همچنین لباس‌های زینتی اشکال دارد؛ منظور لباس‌هایی است که در عرف مردم آن را لباس زینت می‌خوانند.

لذا پوشیدن لباس‌های مبتذل، یا لباس‌های تنگ و مهیج، یا مدل‌هایی که موجب ترویج فرهنگ غرب است، این گونه لباس‌ها به‌ویژه برای زنان اشکال دارد و بر پسران و دختران و مردان و زنان مسلمان لازم است موازین عفت اسلامی را، که مایه سعادت دنیا و آخرت آنهاست، رعایت کنند.

همچنین پوشیدن جوراب‌های نازک، اگر پا در آن پیدا باشد، جایز نیست. پوشانیدن وجه و کفین لازم نیست، اما اگر پوشاندن صورت و دست‌ها تا مچ، برای برخی از زنان در جامعه فساد را به دنبال داشته باشد، در این صورت پوشاندن آن واجب می‌شود.

در حجاب اسلامی نوع لباس و رنگ آن تفاوت نمی‌کند؛ بلکه واجب است پوشاندن تمام بدن غیر از صورت و دست‌ها تا مچ، ولی پوشیدن لباس‌های زینتی هرچند بدن آشکار نباشد، جایز نیست. مانع در صورتی که تنگ و چسبان نباشد و تمام بدن زن به جز گردی صورت و دست‌ها تا مچ را بپوشاند، حجاب اسلامی به شمار می‌آید.

۱۲- آیا حجاب مختص زنان پیامبر(ص) است یا همه؟

در خصوص حجاب از دلایل متعدد قرآنی و غیر آن می‌توان دریافت که دستور رعایت حجاب منحصر به همسران پیامبر نبوده و همه زنان مسلمان را شامل می‌شود؛ از جمله:

الف - مورد خطاب واقع شدن زنان پیامبر(ص) در آیات ۳۲ و ۳۳ سوره احزاب برای تأکید است، نه اختصاص داشتن حکم به آنان؛ چون در این آیات دستورهایی آمده است که به زنان پیامبر اختصاص ندارد؛ مانند به پا داشتن نماز، پرداخت زکات، اطاعت از خدا و رسول و...؛ بنابراین، حکم حجاب و دوری از نامحرم نیز به آنان اختصاص ندارد، بلکه همانند نماز و زکات بین آنان و دیگران مشترک است.

ب- در برخی از آیات حجاب، پس از بیان دستور الهی، علت آن نیز مطرح شده و هرگاه علت حکمی در مسائل دینی ذکر شده باشد، آن حکم قابل تعمیم به دیگران است؛ چراکه همان علت نسبت به دیگران نیز وجود دارد. برای نمونه، خداوند متعال در آیه ۵۹ سوره احزاب خطاب به زنان پیامبر(ص) فرموده است: «وَ إِذَا سَأَلْتُمُوهُنَّ مَتَاعًا فَسَلُّوهُنَّ مِنْ وَّرَائِهِ حِجَابٍ ذَلِكُمْ أَطْهَرُ لِقُلُوبِكُمْ وَ لِقُلُوبِهِنَّ»؛ و هنگامی که چیزی از وسایل زندگی را (به‌عنوان عاریت) از آنان [همسران پیامبر] می‌خواهید از پشت پرده بخواهید؛ این کار برای پاکی دل‌های شما و آنها بهتر است.

در قسمت اخیر این آیه، علت این حکم بیان شده است و از آنجا که اگر تمامی زنان نیز چنین رفتار کنند، موجب پاکی دل آنها از وسوسه خواهد بود، لذا می‌توان این حکم را به همه زن‌ها تعمیم داد.

ج- در آیات دیگر مربوط به حجاب، همه زنان مسلمان مورد خطاب واقع شده‌اند؛ مانند آیه ۵۹ سوره احزاب که در کنار همسران پیامبر، دیگر زنان نیز مورد خطاب واقع شده و آمده است:

«يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ قُلْ لَلزَّوْجِجِكَ وَبَنَاتِكَ وَنِسَاءِ الْمُؤْمِنِينَ»؛ ای پیامبر! به همسران و دخترانت و زنان مؤمنان بگو...

همچنین آیه ۳۱ سوره نور که فقط زنان مؤمن مورد خطاب آیات حجاب واقع شده‌اند. آنجا که خداوند خطاب به زنان مؤمن فرموده است:

«وَقُلْ لِلْمُؤْمِنَاتِ يَغْضُضْنَ مِنْ أَبْصَارِهِنَّ وَيَحْفَظْنَ فُرُوجَهُنَّ وَلَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ...»؛ و به آنان بایمان بگو چشم‌های خود را (از نگاه هوس آلود) فروگیرند، و دامان خویش را حفظ کنند و زینت خود را- جز آن مقدار که نمایان است- آشکار نمایند...

بنابراین، می‌توان گفت رعایت حجاب و پوشش اسلامی مخصوص همسران پیامبر (ص) نبوده؛ بلکه برای تمامی زنان مؤمن و مسلمان، تکلیف الهی است.

۱۳- آیا حجاب مختص مؤمنان است یا تمامی مسلمانان؟

حجاب مختص مؤمنان نیست؛ بلکه تمامی مسلمانان ملزم به رعایت حجاب اسلامی هستند. بر اساس آیات و روایات گوناگون می‌توان این امر را اثبات کرد. اگر غیر از این باشد، لازمه چنین استدلالی آن است که بگوییم چون در مورد روزه فرموده شده است «يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُتِبَ عَلَيْكُمُ الصِّيَامُ» (بقره/ ۱۸۳) پس بر مسلمان روزه واجب نیست! یا چون خطاب به مؤمنان فرموده اسن: «يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اسْتَعِينُوا بِالصَّبْرِ وَالصَّلَاةِ» (همان/ ۱۵۳) نماز خواندن بر مسلم لازم نباشد! همچنین اگر در قرآن آمده است: «يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُتِبَ عَلَيْكُمُ الْقِصَاصُ فِي الْقَتْلِ» (همان/ ۱۷۸) حکم قصاص مخصوص مؤمنان است و مسلمانان را نباید قصاص کرد! این در حالی است که به‌طور قطع و یقین می‌دانیم که همه این موارد دستوراتی است که خداوند متعال برای تمامی مسلمانان واجب کرده است.

بنابراین، حجاب نیز از این قاعده مستثنا نیست و شامل همه مسلمانان می‌شود.

۱۴- بعضی می‌گویند پوشاندن مو در اسلام نیامده است. آیا صحیح است؟

روایات متعددی وجود دارد که دلالت می‌کند بر اینکه زن باید همه بدن خود را به‌جز صورت و کف دست از نامحرم بپوشاند. البته درباره قدم (از میچ تا انگشتان پا) اختلاف نظر وجود دارد؛ اما به جز این سه مورد، دیگر اعضای بدن زن از جمله موهای سر باید پوشانده شود. در اینجا به برخی از این روایاتی که در این زمینه تصریح دارند، اشاره می‌شود.

امام صادق (ع) در جواب کسی که پرسید: «زن چه مقدار از زینتش را می‌تواند آشکار کند؟» فرمود: «فقط صورت و دو کف دست.» (شیخ حر عاملی، وسائل الشیعه، ج ۲۰، ص ۲۰۲) از این نظر که موی سر، جزء صورت به شمار نمی‌رود، لذا پوشیدن آن واجب است.

یکی از امامان(ع) در جواب سؤال مکتوبی که از ایشان پرسیده شده بود «کدام گروه از زنان می‌توانند پوشش سر و دستان خود تا آرنج را کنار بگذارند؟» چنین نوشتند: «زنانی که از سن و سال ازدواج گذشته باشند.» (شیخ طوسی، تهذیب الاحکام، محقق، موسوی خراسان، حسن، ج ۷، ص ۴۶۷)

امام صادق(ع) فرمود: «جایز نیست که زن مسلمان، «خمار» و «درعی» بپوشد که به خوبی بدن را نپوشاند.» (کلینی، محمدبن یعقوب، الکافی، ج ۳، ص ۳۹۶) این روایت نه فقط پوشاندن را لازم می‌داند، بلکه بیان‌کننده این است که پوشش زن نباید به گونه‌ای نازک باشد که رنگ بدن پیدا باشد.

۱۵- بعضی می‌گویند در صدر اسلام حجاب صرفاً برای احترام به زن یا حفظ شأن اجتماعی زنان آمده و ارتباطی با مصون ماندن آنان از بحث‌های تجاوز جنسی که امروزه بر آن تأکید می‌شود، ندارد. آیا این مطلب صحیح است؟

این شبهه از جمله شبهاتی است که بیماردلان در اذهان جوانان نشر می‌دهند. همان‌گونه که امروزه مردان دارای تمایلات نفسانی و شهوت هستند، در صدر اسلام نیز این خصیصه کمتر نبوده است. بنابراین، بحث «یعرفن» در آیه ۵۹ سوره احزاب نشان‌دهنده این امر است که زنان عقیف و با کمالات در تمام عرصه‌ها باید مشخص باشند تا مردان مریض توجه‌شان به سمت آنان جلب نشود و مورد تجاوز یا آزار و اذیت قرار نگیرند و شأن اجتماعی آنها حفظ شود. وجه تمایز زنان عقیف و مؤمنه از زنان غیر عقیف، پوششی است که اسلام مقدر کرده است.

۱۶- آیا در یهودیت و مسیحیت نیز حجاب وجود دارد یا چون مسلمانیم باید حجاب داشته باشیم؟

بدون تردید، مبنای حجاب در شریعت یهود، آیات تورات بود که بر حجاب تأکید می‌کرد. کاربرد واژه «چادر» و «برقع» که به معنای روپوش صورت است، در تورات، کیفیت پوشش زنان یهودی را نشان می‌دهد. تورات با نهی تشبه مرد و زن به یکدیگر، می‌گوید: «متاع مرد بر زن نباشد و مرد لباس زن را نپوشد؛ زیرا هر که این را کند، مکروه «یهوه» خدای توست.» (تورات، سفر تثنیه، باب ۲۲، فقره)

مسیحیت نیز احکام شریعت یهود در مورد حجاب را تغییر نداد، چراکه عیسی(ع) گفت: «فکر نکنید که من آمده‌ام تا تورات و نوشته‌های پیامبران را منسوخ کنم، بلکه آمده‌ام تا آنها را به تحقق برسانم.» (عهد جدید، انجیل متی، باب ۷۰)، انجیل در موارد فراوان، بر وجوب حجاب و پوشش تأکید و پیروانش را به تنزه از اعمال شهوت و عفاف فراخوانده است؛ در انجیل می‌خوانیم: «همچنین زنان پیر در سیرت متقی باشند و نه غیبت گو و نه بنده شراب زیاده، بلکه معلمان تعلیم نیکو، تا زنان جوان را خرد بیاموزند که شوهر دوست و فرزند دوست باشند، و خرداندیش و عقیفه و خانه‌نشین و نیکو و مطیع شوهران خود که مبادا کلام خدا متهم شود.» (انجیل، رساله پولس به تیتوس، باب دوم، فقره ۱-۶)

۱۷- بعضی‌ها می‌گویند دل باید پاک باشد و ایمان و دین‌داری به حجاب و این جور چیزها نیست، درست است؟

اینکه گفته می‌شود دل باید پاک باشد، حتماً حرف درستی است، ولی دل پاک ظاهر نجس ندارد، دل پاک نمی‌گوید در روز عاشورا لباس قرمز بپوش؛ بلکه دل پاک می‌گوید در عزای امام ولو در حد سیاهی لشکر شرکت کن. برخی معتقدند، ایمان افراد به ظاهر آنها هیچ ربطی ندارد، مهم این است که ایمان و اعتقاد در دل انسان باشد. دل انسان باید با خدا باشد.

برخی می‌گویند: «چرا بر اساس ظاهر افراد قضاوت می‌کنید؟ ایمان به دل آدمه! خدا خودش می‌دونه من چقدر عاشقش هستم، ولی نمی‌تونم حجاب را قبول کنم!»

در صدر اسلام نیز عده‌ای می‌گفتند عمل اصلاً هیچ دخالتی در ایمان ندارد و همین که انسان تصدیق قلبی به وجود خدا و حقانیت اسلام و پیغمبر اسلام داشته باشد، هر گناهی هم که مرتکب شود، به ایمان او ضرر نمی‌زند. در اصطلاح کلام به این طایفه «مرجئه» می‌گویند.

خلفای بنی‌امیه بیشتر از مرجئه حمایت می‌کردند تا هر گناهی می‌خواهند مرتکب شوند، اما به کفر متهم نشوند. در روایات ما سفارش شده است، قبل از اینکه مرجئه به سراغ نوجوانان شما بیایند، به تعلیم آنها بپردازید. مرجئه که به فرهنگ اباحه‌گری دامن می‌زدند، زودتر مورد قبول واقع می‌شدند. فرهنگ اباحه‌گری زود رواج پیدا می‌کند، چراکه مروج آزادی به معنای بی‌بندوباری است. بنابراین، ائمه (ع) تأکید می‌کردند قبل از اینکه تبلیغات سوء مرجئه در جوانان شما اثر کند، به فریادشان برسید و به آنها بفهمانید که ارتکاب گناه بی‌عقاب نیست و حتی ممکن است ارتکاب گناه موجب سلب ایمان شود.

مذهب شیعه معتقد است، عمل اگر عملی صالح باشد، ایمان را تقویت می‌کند و اگر عملی فاسد باشد، ایمان را تضعیف می‌کند. اگر ایمان تقویت شود، کم‌کم مراتب ایمان مؤمن بالاتر می‌رود.

بنابراین، این قول که «دل آدم باید پاک باش، ظاهر مهم نیست» هیچ مقبولیتی در دین ندارد. بلکه در جای‌جای قرآن کریم در کنار ایمان، عمل صالح مطرح شده است. در آموزه‌های قرآنی، عمل صالح، بازتاب بیرونی ایمان واقعی است. هر کس به ایمان واقعی دست یافته باشد، در منش و کنش خویش نیک کردار خواهد بود.

اگر بپذیریم با داشتن دل پاک و عشق به خدا می‌توانیم برخی اعمال را انجام ندهیم، پس اعتبار همه اعمال دینی ساقط می‌شود؛ زیرا هر کس می‌تواند این توجیه را درباره هر حکمی از دین که باب میلش نیست، به کار ببرد، مثلاً بگوید: «من نماز نمی‌خونم، روزه هم نمی‌گیرم، اما خدا خودش می‌دونه دلم پاک و عاشقش هستم. خدا خودش می‌دونه من چقدر دوسش دارم، اما من نمی‌تونم به پسرعمویم دست ندم.»

خداوند در آیه ۱۵۰ سوره نساء می‌فرماید: «الَّذِينَ يَكْفُرُونَ بِاللَّهِ وَرُسُلِهِ وَيُرِيدُونَ أَنْ يُفَرِّقُوا بَيْنَ اللَّهِ وَرُسُلِهِ وَيَقُولُونَ نُؤْمِنُ بِبَعْضٍ وَنَكْفُرُ بِبَعْضٍ وَيُرِيدُونَ أَنْ يَتَّخِذُوا بَيْنَ ذَلِكَ سَبِيلًا»؛ کسانی که خدا و پیامبران او را انکار می‌کنند، و می‌خواهند میان خدا و پیامبرانش تبعیض قائل شوند، و می‌گویند: به بعضی ایمان می‌آوریم، و بعضی را انکار می‌کنیم و می‌خواهند در میان این دو، راهی برای خود انتخاب کنند.

اگر یک فرد ایمان واقعی داشته باشد، باید عمل او نیز نشان دهد که این فرد به خداوند و دستورات او ایمان دارد یا نه. در هیچ جایی از دین اشاره نشده است که ظاهر یک مؤمن اهمیتی ندارد و مهم ایمان او در قلب و دل است؛ بلکه برعکس در روایات توصیه‌های بی‌شماری درباره ویژگی‌های پوشش یک مسلمان آمده است.

۱۸- بی‌حجابی جزء گناهان مهم و مورد تأکید خداوند نیست؟

گناه کبیره به گناهی گفته می‌شود که خدا وعده عذاب داده باشد یا از نظر عقل آن گناه، بزرگ‌تر از گناهی باشد که به‌عنوان کبیره معرفی شده یا در قرآن کریم یا در روایات برای آن وعده عذاب قرار داده شده است. گناه بدحجابی با توجه به اینکه آثارشومی در جامعه دارد، یقیناً گناه کبیره به شمار می‌آید. همچنین اصرار بر صغایر هم کبیره به شمار می‌آید. خانمی که یک لحظه زیبایی بدن خود را به دیگران نشان می‌دهد، یک صغیر انجام می‌دهد و لحظه بعد صغیر بعدی را مرتکب می‌شود و اگر اصرار بر آن کند، اصرار بر صغیره به شمار می‌آید.

ضمن اینکه از نظر عقلی، گناه بی‌حجابی را می‌بینیم که به مشکلات و ضررهایی، مانند بلوغ زودرس جوانان، طلاق خانواده‌ها و... منجر می‌شود. یقیناً جامعه‌ای که در آن مسئله عفت و حیا رعایت نشود، افراد نسبت به خانواده خود اکتفا نمی‌کنند و طلاق‌ها زیاد خواهد شد. از این رو افراد در جامعه به جای اینکه به دنبال کار و پیشرفت و رشد علم و دانش باشند، جامعه صحنه هوس‌بازی و هوس‌رانی را پیدا می‌کند.

۱۹- آیا پستوانه علمی هم برای بحث دینی حجاب وجود دارد؟

مسئله حجاب از دیدگاه علمی و روانشناسی نه تنها برای مسلمانان، بلکه برای هر انسانی واجب است؛ زیرا بر پایه علوم روانشناسی و زیست‌شناسی حجاب و عفاف عامل سلامت جسمی و روانی انسان‌هاست. عفاف و حجاب از دیدگاه نورویولوژی، دو جنبه دارد: یکی اینکه شخص ورودی‌های تحریک جنسی را دریافت نکند و دیگر اینکه از تحریک جنسی دیگران خودداری کند. بر اساس ساختار مغزی زن و مرد، به ویژه در بخش هیپوتالاموس که به فعالیت بیشتر غدد جنسی در مردان نسبت به زنان منتهی می‌شود، به نظر می‌آید که نقش زن در جلوگیری از ایجاد محرک‌های جنسی و نقش مرد در کنترل ورودی‌های تحریک جنسی، اهمیت بیشتری دارد.

نورویولوژی به معنای زیست‌شناسی عصبی است که بر اساس تحقیقات سلولی و مولکولی می‌تواند اتفاقاتی که در بدن ما با رفتارهایمان رخ می‌دهد را تحلیل کند. برای نمونه، وقتی خانمی در محیط مردانه قرار می‌گیرد، به لحاظ فیزیولوژیک و عصب‌شناختی چه تغییراتی ممکن است در بدن او رخ دهد. یا وقتی آقایی در خیابان به چشم‌چرانی مشغول می‌شود، به لحاظ فیزیولوژیک چه آسیبی به خود می‌زند. بنابراین، دیدن، شنیدن و لمس کردن در زن و مرد تأثیرات متفاوتی بر عملکرد سیستم عصبی دارد. بر اساس پژوهش‌های عصبی‌شناختی، ورودی‌های بینایی در انسان، بالاترین ورودی‌ها هستند؛ به گونه‌ای که بین ۶۸ تا ۸۱ درصد از ورودی‌های انسان را ورودی‌های بینایی تشکیل می‌دهند. مطالعه این موضوع با توجه به دستور کنترل نگاه در اسلام، توانسته به برخی از حکمت‌های نهفته در احکام عفاف دست پیدا کند.

نورویولوژیست اثبات کرده‌اند که در مغز مراکز مهمی در ارتباط با فرآیند عفاف و حجاب وجود دارد. از مهم‌ترین آنها می‌توان به مرکز کنترل هیجان‌ات (آمیگدالا)، مرکز کنترل تصمیم‌گیری و قضاوت (پری فرونتال) و مرکز تشکیل حافظه (هیپوکمپ) اشاره کرد. با توجه به اینکه تمام عملکرد مغز تحت تأثیر فعالیت این سه قسمت است و رفتارهایی که از فرد بروز می‌یابد، در واقع برآیند عملکرد این مراکز است.

مرکز کنترل هیجان‌ات یا «آمیگدالا» جایی است که ورودی‌های حسی ما، یعنی چیزهایی که می‌بینیم، می‌خوریم، می‌بوییم، لمس می‌کنیم و می‌شنویم به آنجا می‌رود. هر ورودی حسی که ما از محیط دریافت می‌کنیم اعم از بویایی، بینایی، شنوایی چشایی و لامسه به صورت مجزا، ورودی‌هایی را به آمیگدالا ارسال می‌کند و حافظه‌ای در این بخش تشکیل شده و ذخیره می‌شود. این ورودی‌ها همچنین به سمت بخش قشری مغز می‌رود که محل تصمیم‌گیری‌هاست و ما را از دیگر موجودات متفاوت کرده است.

مرکز تصمیم‌گیری و قضاوت ما در قسمت پیشانی ما قرار دارد. بین مرکز هیجان و مرکز تصمیم‌گیری ارتباطات زیادی وجود دارد؛ اما نکته قابل توجه این است که وقتی مرکز هیجان‌ات فعال باشد، مرکز تصمیم‌گیری مهار می‌شود و رفتار فرد فقط بر اساس هیجان‌اتش شکل می‌گیرد. مرکز تصمیم‌گیری و قضاوت مغز ما ارتباطش با مرکز هیجان‌ات تقریباً می‌توان گفت مهاری است، هر چه هیجان‌ات ما بیشتر شود اثر مهاری بر قضاوت ما بیشتر است و به هر میزان قدرت هیجان ورودی حسی‌مان بالاتر باشد؛ رفتاری که نشان می‌دهیم غیرمنطقی‌تر است. هر چقدر آمیگدالا بر قشر پری فرونتال تسلط داشته باشد، رفتار بیشتر بر پایه هیجان‌ات و غیرمنطقی است.

در مسئله عفت تأکید بیشتر بر بخش sexual جنسی است؛ ورودی حسی جنسی بر آمیگدالا بیشتر اثر می‌گذارد و خیلی جالب است که بر انگیزش فرد بیشتر تأثیرگذار است و او را وسوسه می‌کند که به طرف آن کار برود. در اسلام، حجاب هم برای آقایان مطرح می‌شود و هم برای خانم‌ها، اما بیشتر به مرد مراقبت از چشم تأکید می‌شود و برای خانم‌ها افزون بر آن پوشیدن بخش‌هایی از بدن که جذابیت جنسی داشته باشد.

۲۰- آیا صرفاً داشتن حجاب کافی است؟ تکلیف افرادی که حجاب ندارند، اما عفت در رفتار و گفتار ندارند، چیست؟

یکی از اهداف اصلی تشکیل حکومت اسلامی، فراهم کردن زمینه‌های لازم برای تکامل و سعادت مادی و معنوی انسان است و موضوعی که در زمینه برخورد حکومت با مرتکبان گناه مهم است، تفکیک میان گناهیانی است که نمود و اثر کاملاً آشکاری در جامعه دارد و وجود آنان افزون بر تظاهر آشکار به نفی قوانین و مقررات الهی موجبات ارتکاب سایر معاصی را نیز فراهم می‌آورد. با سایر گناهیانی که از چنین ویژگی و آثاری برخوردار نیستند. بر این اساس، نظام اسلامی با وجود اینکه موظف به برخورد با همه گناهیانی که آثار اجتماعی دارند، است؛ اما مواجهه با این قبیل گناهان (قسم اول) نیازمند توجه و برخورد شدیدتر است.

واقعیت این است که نظام جمهوری اسلامی ایران به دلیل ماهیت اسلامی و انتظاری که جامعه اسلامی از آن دارد به تناسب امکانات خویش تلاش می‌کند تا زمینه‌های رشد و ترقی مادی و معنوی جامعه را فراهم آورد و با مظاهر گناه و تجاوزکنندگان به قوانین الهی برخورد کند. البته به هیچ وجه مدعی نیستیم در این زمینه کاملاً موفق بوده، اما اینچنین نیست که تنها برخورد با گناه را در بدحجابی محدود و از برخورد با مرتکبان سایر گناهان چشم‌پوشی کرده باشد؛ کافی است شما به محاکم قضایی سری بزنید تا با دیدن پرونده‌های متعددی که مربوط به سایر گناهان است، واقعیت امر روشن شود و حتی در مقابل برخی معتقدند نظام اسلامی آن‌گونه

که لازم است در مقابل بدحجابی شدت عمل ندارد؛ البته در پاسخ باید گفت بی‌حجابی و بدحجابی علاوه بر راهکار فیزیکی، راهکار فرهنگی و اجتماعی نیز دارد که توجه جدی به آن می‌تواند نقش اساسی در حل این معضل ایفا کند.

۲۱- آیا حجاب داشتن جزء ملاک‌های انتخاب همسر در دین است؟

با توجه به آیات و روایات، رعایت امر حجاب یک موضوع بسیار مهم در دین‌داری بانوان مسلمان است. ضمن اینکه خداوند در قرآن امر به حفظ حجاب برای بانوان مسلمان صادر می‌کند و آنها را برای مردان مسلمان و غیرمسلمان می‌شناساند؛ لذا امر حجاب می‌تواند در دین مبین اسلام به عنوان یکی از معیارهای اصلی انتخاب همسر باشد. زن محجبه در زندگی زناشویی، تمام هم و غم خود را برای رضایت همسر خود مصروف می‌دارد و این موضوع می‌تواند در استحکام بنیان خانواده نقش اساسی داشته باشد.

«إِنَّ الْمُسْلِمِينَ وَالْمُسْلِمَاتِ وَالْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ وَالْقَانِتِينَ وَالْقَانِتَاتِ وَالصَّادِقِينَ وَالصَّادِقَاتِ وَالصَّابِرِينَ وَالصَّابِرَاتِ وَالْخَاشِعِينَ وَالْخَاشِعَاتِ وَالْمُتَّصِدِّقِينَ وَالْمُتَّصِدِّقَاتِ وَالصَّائِمِينَ وَالصَّائِمَاتِ وَالْحَافِظِينَ فُرُوجَهُمْ وَالْحَافِظَاتِ وَالذَّاكِرِينَ اللَّهَ كَثِيرًا وَالذَّاكِرَاتِ أَعَدَّ اللَّهُ لَهُمْ مَغْفِرَةً وَأَجْرًا عَظِيمًا». مردان و زنان مسلمان و مردان و زنان باایمان و مردان و زنان عبادت‌پیشه و مردان و زنان راست‌گو و مردان و زنان شککیا و مردان و زنان فروتن و مردان و زنان صدقه‌دهنده و مردان و زنان روزه‌دار و مردان و زنان پاک‌دامن و مردان و زنانی که خدا را فراوان یاد می‌کنند خدا برای [همه] آنان آمرزشی و پاداشی بزرگ فراهم ساخته است. (احزاب/ ۳۵)

۲۲- بر فرض پذیرفتن حجاب از کجا معلوم است که معنای آن همان کیفیتی است که شما در نظر دارید و از کجا معلوم

«چادر» حجاب برتر باشد؟

در تعالیم دین اسلام، چادر حجاب برتر در قرآن کریم معرفی شده است؛ زیرا بهترین و سالم‌ترین پوشش است که سراسر حجم بدن زنان را پوشانده، به آنها وقار و متانتی خاص می‌بخشد و جلوی هرگونه تحریک جنسی در جامعه را می‌گیرد. بر اساس تعالیم اسلام، پوشاندن تمامی اعضای بدن به جز صورت و دست‌ها تا مچ بر زنان واجب است؛ از این رو، نوع پوشش زنان باید به گونه‌ای باشد که زن بتواند این مقدار از حد شرعی را رعایت کند. به بیان دیگر، هر نوع پوششی که به جز وجه و کفین (دست‌ها تا مچ) را بپوشاند و موجب تحریک و جلب توجه نامحرم نشود، پوشش مناسب زنان نیست. بنابر آنچه گفته شد، هرگونه پوششی که شرایط ذکرشده را داشته باشد، می‌تواند یک پوشش مناسب برای زنان تلقی شود؛ اما این اصل مهم معمولاً با ماتوهای امروزی (مانتوهای تنگ و روسری‌های کوتاه) تأمین نمی‌شود و حجاب کامل اسلامی تحقق نمی‌یابد، به‌ویژه اینکه پوشش‌هایی همچون مانتو، گهگاه به دلیل تغییر در رنگ و مدل باعث جلب توجه شده و مناسب‌ترین مانتو نیز همچنان برجستگی‌های بدن را نمایان می‌کند. بنابراین، چادر در قرآن کریم حجاب برتر معرفی شده است. خداوند متعال در قرآن دستور داده است: «يَدْنِينَ عَلَيْهِنَ مِنْ جَلَابِيبِهِنَّ»؛ جلباب‌های خود را بر خویش فروافکنند. (احزاب / ۵۹)

همان‌گونه که بسیاری از محققان اذعان کرده‌اند، چادر با «جلباب» در میزان و نحوه پوشیدگی همخوانی کامل دارد. چادر مشکی بهترین و سالم‌ترین پوشش است که سراسر حجم بدن زنان را پوشانده و به آنها وقار و متانتی خاص می‌بخشد و بیش از هر پوشش

دیگر، زن را بر رو گرفتن در برابر نامحرم توانا می‌کند، به گونه‌ای که می‌تواند در صورت ضرورت، چهره خود را از نگاه مکرر و آلوده افراد هوسران ببوشاند، برخلاف دیگر پوشش‌ها که هنگام ضرورت به هیچ‌عنوان پناهگاه مناسبی برای زنان نیست.

۲۳- وقتی برخورد با بی‌حجابی در زمان اهل بیت (ع) نداشتیم، پس این مجازات از کجا آمده است؟

مسئله بی‌حجابی موضوع تازه‌ای نیست و این مسئله پس از قرن ۱۹ مطرح شده است. در زمان پیامبر گرامی اسلام (ص) و اهل بیت (ع) بی‌حجابی وجود نداشت و موضوع حجاب از بدیهیات بوده است.

با ورود اسلام به سرزمین عربستان تحول عظیمی در این باره رخ داد و آیات و روایات فراوانی در این موضوع آمده است. عایشه همواره زنان انصار را این چنین ستایش می‌کرد: «مرحبا به زنان انصار، همین که آیات سوره نور نازل شد، یک نفر از آنان دیده نشد که مانند سابق بیرون بیاید، سرخود را با روسری‌های مشکی می‌پوشیدند؛ گویی کلاغ روی سرشان نشسته است.» (زمخشری، الکشاف، دار الکتب العربی، جلد ۳ ص ۲۳۱ / ذیل آیه ۳۱ نور)

روایات و شواهد دیگری از این آیه در صدر اسلام موجود است که همگی نشان‌دهنده رعایت حجاب از سوی زنان است. برای نمونه، در تاریخ نقل شده است که حضرت فاطمه زهرا (س) وقتی می‌خواستند به بیرون منزل و نزد پیامبر اکرم (ص) بروند، از پوشش‌های خاصی مانند چادر و روپوش صورت استفاده می‌کردند. در جریان داستان غم‌انگیز غصب فدک آن حضرت با شکل خاصی از حجاب و پوشش برای دفاع از حق خویش از منزل به مسجد آمدند. راوی داستان شکل خاص حجاب حضرت را این‌گونه توصیف کرده است: «لانت خمارها علی راسها و اشملت بجلبابها و اقبلت فی لمة من حفدتها و نساء قومها نطا ذیولها»؛ آن حضرت هنگام خروج از منزل مقنعه را محکم بر سر بستند و جلباب و چادر را به گونه‌ای که تمام بدن آن حضرت را می‌پوشاند و گوشه‌های آن به زمین می‌رسید، به تن کردند و به همراه گروهی به مسجد حرکت نمودند. (طبرسی، الاحتجاج، مؤسسه الاعلمی للمطبوعات، ج ۱، ص ۹۸)

پس از این جریان تاریخی هم استفاده می‌شود که زنان در صدر اسلام حجاب کاملی داشتند.

احکام اجتماعی و حکومتی عقلاً و شرعاً جزء اختیارات حاکم است. منحصر به سیره اهل بیت (ع) نیست و کاملاً منطبق با شرایط زمان و مکان است؛ یعنی یک مسئله می‌تواند در یک دوره‌ای موضوعیت نداشته باشد و در دوره دیگر مسئله آن روز جامعه باشد. مانند اینکه امیرالمؤمنین (ع) مالیات بر اسب قرار می‌دهند حال آنکه در زمان پیامبر این‌طور نبوده است. یا اینکه برخی ائمه در دوره خود خمس را از شیعیان نمی‌گرفتند. پس قانون‌گذاری برای حجاب جزء اختیارات حاکم است و به انطباق با دوره زعامت اهل بیت (ع) نیازی ندارد. حجاب می‌تواند در دوره‌ای به جهت اجتماعی سخت‌گیرانه نباشد و در دوره دیگر الزام‌آور باشد. همین امروز نیز این تفاوت وجود دارد. برای نمونه زنان روستایی در شالیزار ممکن است آستین لباس خود را تا آرنج هم بالا بزنند؛ اما هیچ گشت ارشادی به آنها تذکر ندهد، این در حالی است که همین حجاب در شهر مورد توجه قانون است. هر دو خلاف شرع است، اما یکی به جهت اجتماعی و عرفی می‌تواند مسئله قانون نباشد و مجری قانون از کنار آن عبور کند.

۲۴- چرا کشف حجاب تعرض به حقوق اکثریت است؟

برخی در جواب نهی از منکر بی‌حجابی می‌گویند: «خب مردها تحریک نشوند.» این حرف برای تنزل دادن مسئله است. البته قواعد طبیعی و غریزی سر جای خودش قرار دارد و دستوری نیست، ولی علت اصلی این دست مسائل نیست.

توجه کنیم اینکه گفته می‌شود کشف حجاب، تعرض به حقوق اکثریت است به دلیل این است که شرایط برای دین‌داری سخت می‌شود. چرا اکثریت باید به مشقت بیفتند که عده‌ای می‌خواهند مقابل اراده دینی مردم باشند؟ مثلاً نگاه به موی زن نامحرم، بدون تحریک هم حرام است؛ یعنی حجاب اختیاری یک نفر، مشقت است برای دیگر.

اما ماجرا از این نیز فراتر است. شهری که قرار است محیط دین‌ورزی و بستر معنویت برای جامعه باشد، مستعد بی‌اخلاقی می‌شود. وظیفه یک حکومت، ساخت بستری است که مهبای دین‌داری باشد، نه مروج بداخلاقی.

۲۵- چرا در جامعه هیچ صحبتی درباره حجاب آقایان نمی‌شود؟ مگر نه اینکه حجاب هم برای مرد و هم برای زن

است؟

وجوب حجاب برای زنان به معنای آن نیست که حفظ حجاب مختص خانم‌ها بوده و مردان با هر وضعیتی و با هر نوع پوششی می‌توانند درون جامعه ظاهر شوند، بلکه برای آنان نیز محدودیت‌های خاصی در نظر گرفته شده و مردها نیز وظیفه دارند حجاب را درباره پوشش ظاهری، هرچند همان‌گونه که بیان شد حجاب مردان در حد پوشش زنان نیست.

آنچه از مجموعه دستورات دینی درباره حجاب مردان به دست می‌آید، آن است که بهتر است مردان هم بدن خود را تا حد امکان بپوشانند و از پوشیدن لباس‌های تنگ و نازک منع شده‌اند، علاوه بر اینکه پوشیدن لباس جنس مخالف و لباس شهرت برای آنها نیز حرام است.

برای نمونه، احادیثی را از ائمه معصوم (ع) در زیر یادآور می‌شویم:

حضرت علی (ع) می‌فرماید: «لَيْسَ لِلرَّجُلِ أَنْ يَكْشِفَ ثِيَابَهُ عَنْ فَخْذَيْهِ وَ يَجْلِسَ بَيْنَ قَوْمٍ» (وسائل الشیعه، ج ۵، ص ۲۳)؛ بر مرد شایسته نیست که لباس او کنار رود تا ران‌هایش معلوم گردد و در این حال در میان قوم خود بنشیند.

همچنین فرموده‌اند: «عَلَيْكُمْ بِالصَّفِيقِ مِنَ الثِّيَابِ فَإِنَّهُ مَنْ رَقَّ ثَوْبُهُ رَقَّ دِينُهُ لَأَيُّ قَوْمٍ أَحَدُكُمْ بَيْنَ يَدَيِ رَبِّهِ جَلٍّ وَعَزٍّ وَعَلَيْهِ تَوْبٌ يَصِفُهُ»؛ (تحفالعقول عن الرسول، ص ۱۱۳) لباس ریزبافت و ضخیم بپوشید، هر که لباسش نازک است دینش نازک است؛ هنگام نماز لباس بدن‌نما نپوشید.

امام صادق (ع) نیز فرموده‌اند: «كَفَى بِالْمَرْءِ خِزْيًا أَنْ يَلْبَسَ ثَوْبًا يَشْهَرُهُ» «شیخ حر عاملی، وسائل الشیعه، ج ۵، ص ۲۴» برای انسان از نشانه‌های خفت و خواری همین بس که لباسی بپوشد که به آن مشهور شود.

۲۶- دلایل کشف حجاب بازیگران مشهور ایران چیست؟

بازیگران و سلبریتی‌های جامعه که با میدان دادن نظام اسلامی به آنان به شهرت رسیده‌اند و نان اسلام و انقلاب را می‌خورند، پس از شهرت با دهن کجی به ارزش‌های نظام و اسلام و انقلاب با بی‌حیایی و بدحجابی در ملاعام ظاهر می‌شوند و هیچ‌کس هم به آنها هیچ نمی‌گوید. کشف حجاب آنان می‌تواند دلایل گوناگونی داشته باشد که مهم‌ترین آنها عبارتند از:

کسب درآمد بیشتر؛

دهن کجی به نظام؛

برای جمع کردن فالور؛

همسویی با جریان‌های ضدانقلاب؛

باور غلط مبنی بر نابودی نظام و همراهی با مردم؛

همراهی در کمپین نه به حجاب اجباری؛

نداشتن بصیرت و اطلاعات کافی.

۲۷- چرا بی‌حجابی افزایش یافته است؟

حفظ حجاب و پوشش اسلامی از دستورات مهم دین اسلام است که در آیات قرآن ریشه دارد. با وجود این، برخی از زنان به سمت بی‌حجابی یا بدحجابی گرایش دارند. این گرایش از عواملی سرچشمه می‌گیرد؛ مانند آگاهی نداشتن از عواقب بدحجابی، کمبود محبت و عاطفه، تغییر نگرش به ارزش‌ها و نفوذ فرهنگ غربی. در دنیای امروز دستگاه‌های تبلیغاتی غرب با پیشرفته‌ترین وسایل تبلیغی، مانند ماهواره و شبکه‌های اجتماعی سعی دارد فرهنگ بیگانه از اسلام را که در بیشتر موارد فاسد و مخرب است، در کشورهای جهان سوم و به ویژه جوامع اسلامی پیاده کند.

علل پدیده بی‌حجابی یا بدحجابی باید از جنبه فردی و اجتماعی در حوزه‌های فرهنگی، اجتماعی یا سیاسی بررسی شود. باکمال تأسف باید اذعان داشت، پس از انقلاب اسلامی به خیلی از مقوله‌ها و به ویژه موضوع حجاب توجه منطقی و جدی نشده است. برای نمونه، برای حجاب اسلامی، تعریف دقیقی ارائه نشده و الگوهای مناسب اسلامی-ایرانی و نوع پوشش زنان مشخص نشده است. از طرفی، افراط و تفریط که گاهی به سهل‌انگاری نسبت به حجاب، برخورد همراه با خشونت و درگیری لفظی و بدنی منجر می‌شود، موجب بدبینی و تنفر مردم و به ویژه زنان به موضوع حجاب خواهد شد. در این مجال به برخی از علل گرایش به بدحجابی اشاره می‌شود.

۲۸- علت اصلی اغتشاشات اخیر مسائل اقتصادی و باخت در جنگ رسانه‌ای بود یا حجاب؟

اغتشاشات سال ۱۴۰۱ دلایل متعددی دارد، از مسئله اقتصادی و سوءمدیریت‌ها گرفته تا قضیه گشت و ارشاد و حجاب و رفتارهای نادرست برخی نهادهای متولی در این زمینه. با همه این ابعاد، باخت در جنگ رسانه موضوعی نیست که بتوان آن را انکار کرد. مسئله حجاب به منزله یک ابزار در جنگ ترکیبی و شناختی جبهه استکبار علیه ملت ایران در کنار ترک فعل برخی از نهادهای مسئول، زمینه مساعدی برای هجوم به فرهنگ اصیل کشور ایجاد کرد. جابه‌جایی اولویت‌ها در نگاه مسئولان و عدم مسئولیت‌پذیری برخی شخصیت‌های سیاسی و فرهنگی، بازار فراگیر شدن بدحجابی و بی‌حجابی را داغ‌تر کرد. بنابراین، مسئله پوشش و حجاب در اغتشاشات سال ۱۴۰۱، بهانه‌ای شد تا دشمنان از آن سوءاستفاده کرده و مشکلات دیگر جلوه‌نمایی کند.

فصل سوم)

مسئولیت نهادها و سازمان‌های مربوطه در مواجهه با بی‌حجابی

۲۹- مهم‌ترین اقدامات برای مقابله با کشف حجاب‌ها در ادارات و اماکن عمومی چیست؟

مهم‌ترین اقدامات:

تسریع در ابلاغ و اجرای قانون حجاب و عفاف و نیز اطلاع‌رسانی عمومی پیرامون ماهیت و محتوای این قانون؛

تبدیل کردن واژه «مجرم» به جای «متخلف» در رابطه با فرد بی‌حجاب؛

احداث مراکز تفریحی و ورزشی به منظور ارائه خدمات ویژه به بانوان محجبه؛

اختصاص امتیازات ویژه به بانوان محجبه، به ویژه بانوانی که در بخش‌های دولتی شاغل هستند؛

برخورد جدی با تولیدکنندگان و فروشندگان لباس‌های زنانه‌ای که مروج برهنگی و مغایر با حجاب و عفاف است؛

نظارت بر رعایت حریم حجاب و عفاف در سازمان‌های دولتی و تأکید بر ضرورت رعایت سادگی و پوشش‌های اسلامی و بدون

آرایش از سوی بانوان در محل کار؛

تقویت مراجع قانونی برای ترویج پوشش اسلامی در جامعه؛

گسترش مراکزی برای ترویج مدل‌های متنوع لباس‌های منطبق با فرهنگ ایرانی-اسلامی برای بانوان همراه با ارائه تخفیف‌های

مناسب و یارانه‌ای؛

تأکید حوزه‌های علمیه، مراجع و بیوت عظام بر تبیین فلسفه حجاب و رعایت هرچه بیشتر عفاف و حجاب از سوی بانوان در تمام

شئون اجتماعی از قبیل محل کار و خارج از آن؛

۱۰- بیان آثار و پیامدهای سوء بدحجابی برای بانوان شاغل در ارگان‌ها از طریق برگزاری کلاس‌های توجیهی، جلسات اخلاق اداری

و توزیع لوح‌های فشرده سخنرانی وعاظ و ابرار.

۳۰- چرا با توجه به تأکیدات حضرت آقا در زمینه رعایت قانون حجاب، هیچ حرکتی از جانب دولت و نهادهای مسئول

مشاهده نمی‌شود؟

با توجه به اینکه از سال ۱۳۹۲ تاکنون (در دولت گذشته) این‌گونه القا شده بود که حاکمیت حق ورود به حریم خصوصی و شخصی

افراد را ندارد و خطاهای فردی افراد و لغزش‌های‌شان به خودشان ارتباط دارد، لذا به نوعی جنبه اجتماعی بی‌حجابی و آسیب‌های

آن به فراموشی سپرده شده بود. تا اینکه زمان مرگ مهسا امینی تبعات و سوءبرداشت‌ها به وجود آمد.

طرح «صیانت» و طرح «حجاب و عفاف» از دغدغه‌های اصلی طیفی از نمایندگان مجلس بوده است؛ اما مدیران صورتی با گرایش‌ها

اصلاح‌طلبی باقی‌مانده که در حال حاضر در لایه‌های فرعی ادارات و سازمان‌ها حضور دارند، درصدد هستند تا از برخوردهای سلبی

و ایجابی حول موضوع حجاب خودداری کنند و بیشتر با بزرگنمایی معضلات اقتصادی، نظیر افزایش قیمت دلار و مسکن موضوع قانون حجاب را به حاشیه ببرند.

از ابتدای سال ۱۴۰۲ وزارت کشور در خصوص مسئله حجاب اعلام کرد، هیچ‌گونه عقب‌نشینی یا تساهل در اصول و احکام دینی و ارزش‌های سنتی صورت نگرفته و نخواهد گرفت. حجاب به‌عنوان یکی از ضرورت‌های شرعی تردیدناپذیر، همواره از اصول عملی جمهوری اسلامی خواهد بود که کم‌کم حرکت‌ها از جانب دولت و نهادهای کشور قوت یافت. ۳۲ دستگاه در مسئله حجاب دخیل هستند. طرح مجلس درباره حجاب، کماکان منتظر لایحه دولت است تا بر اساس آن تصمیم‌گیری کند. در روزهای اخیر، قوه قضائیه پیش‌نویس لایحه حجاب و عفاف را در ۹ ماده که در معاونت حقوقی قوه تنظیم شده بود، به دولت ارسال کرد. در حال حاضر، این لایحه در دست بررسی کمیسیون حقوقی-قضایی دولت است.

طولانی بودن روند فوق سبب شده است که تاکنون بیشترین سهم را تنها بخش انتظامی کشور در مقابله با بدحجابی به خود اختصاص دهد که به‌تنهایی مثرثمر نخواهد بود.

۳۱- آیا مشکل حجاب و پوشش الزامی با قوانین تازه تصویب شده در دولت و مجلس و فریز شدن کارت ملی متخلفان حل خواهد شد؟ واقعاً قوه عاقله‌ای در نظام فرهنگی کشور وجود ندارد؟

خیر، با توجه به تعدد ساختارهای فرهنگ، این ساختار تا حدودی مشتت و دارای اخلال در کارکرد است. تنها راه بهبود فعالیت‌های فرهنگ، انسجام میان نهادهای فرهنگی است. در وضعیت کنونی، تعریفی از دستگاه فرهنگ در کشور نداریم. در حوزه فرهنگ کسی مسئولیت عواقب برنامه‌ها را قبول نمی‌کند. همچنین وجود یک شورای سیاست‌گذار و بالادستی متکفل (همانند ستاد کل در نیروهای مسلح) به‌عنوان قوه عاقله فرهنگ در کشور ضروری است.

۳۲- چرا حاکمیت که همه نوع ابزار در اختیار دارد، در برابر یک اقلیت که می‌خواهند حکم خدا (حجاب) را در جامعه بی‌اعتبار کنند، مماشات می‌کند و حتی در ساختارهای دولتی بی‌حجابی وجود دارد؟

برخی مسئولان ساده‌اندیش معتقدند، باید با هنجارشکنان که بی‌حجاب هستند، مماشات کرد که این خودش یکی از راه‌های براندازی و نفوذ است. در حقیقت، مسئله حجاب در وهله اول تنها مرتبط با مسائل فرهنگی و اجتماعی و دشمن خارجی نیست؛ بلکه موضوع مماشات با بی‌حجابی در گرو سیاست‌های گروه‌های لیبرالی است که هیچ‌گاه اجازه پرداختن صحیح به موضوع عفاف و حجاب را نمی‌دهند و به این شکل می‌خواهند در بین مخالفان جایگاه و قدرت یابند. لذا با سرپوش گذاشتن به کم‌کاری‌های قبلی در حوزه تأمین مطالبات مردمی و نگاه غرب‌گرایان به‌عنوان تنها راه علاج مشکلات کشور، درصددند تا با ایجاد دوگانه‌سازی حجاب و معیشت مردم، راه فرار به جلو را برگزینند.

۳۳- قوانین برخورد با بدحجابان در ادارات و اماکن عمومی چیست؟

ارائه الگوی صحیح پوشش متناسب با اسلام و انقلاب برای زنان و مردان؛

ترویج فرهنگ اصیل اسلامی و قرآنی در صداوسیما؛

بیان خطرهای بدحجابی و بی‌حجابی از طریق همایش‌ها و آگهی‌نماها در سطح شهر؛

ایجاد اعتماد عمومی به حکومت با برخورد قاطع با فاسقان فاسدان و متجاوزان به فسق؛

جلوگیری از فروش و تولید لباس‌های نامناسب که با فرهنگ اسلامی مغایرت دارد؛

عامل بودن آمران به معروف و ناهیان از منکر ضمن لحاظ کردن شرایط زمانی و مکانی در انجام فریضه امر به معروف و نهی از منکر؛

مجاب کردن مسئولان و خانواده‌های‌شان به رعایت حجاب و پوشش اسلامی؛

برخورد جدی با افراد متخلف در حوزه حجاب به صورت هماهنگ از طریق تمامی دستگاه‌های ذی‌ربط، مانند انتظامی، قوه قضائیه و ...

۳۴- چرا آموزش و پرورش در امر حجاب مؤثر نیست و آموزش‌های لازم را به دانش‌آموزان نمی‌دهد؟

با توجه به سؤال فوق به نظر می‌رسد، دلایل موفق نبودن کامل آموزش و پرورش در امر حجاب در موارد ذیل خلاصه می‌شود:

نظام آموزش و پرورش در سال‌های اخیر تأکید ویژه بر ضرورت رعایت پوشش و الگوی مدهای اسلامی و ترویج الگوهای شایسته برای پوشش دانش‌آموزان و کادر آموزشی نداشته است.

در کتب درسی به معیارهای رفتار صحیح زن و مرد به منظور برقراری روابط انسانی و اجتماعی متعادل در خانواده و جامعه به‌طور بایسته پرداخته نشده است.

موفقیت‌های دانش‌آموزان دختر محجبه در عرصه‌های گوناگون، نظیر المیادها و جشنواره‌های ورزشی و ... انعکاس آنچنانی نداشته است.

گفتمان مثبت و سازنده‌ای در بین دانش‌آموزان در موضوع فرهنگ و اعتقادات اسلامی-ایرانی شکل نگرفته است.

استفاده به نحو احسن از ظرفیت کتب درسی در تبیین موضوع عفاف و حجاب از دیدگاه آیات و روایات و تبیین ضرورت و فلسفه حجاب و عفاف انجام نشده است.

در خصوص آشناسازی دانش‌آموزان با اقدامات و برنامه‌های مخرب و توطئه‌های غرب، استکبار جهانی و صهیونیسم بین‌المللی به تناسب سطوح تحصیلی مبادرت به اقدامات حائز اهمیت نشده است.

نسبت به تبیین سبک زندگی و هنجارهای ایرانی و اسلامی با استفاده از بسترهای هنری همچون شعرخوانی، نقاشی برای دانش‌آموزان مقاطع ابتدایی و پیش‌دبستانی هنوز ابتکارات عمل قابل توجهی صورت نگرفته است.

آموزش‌های مربوط به احکام شرعی عفاف و حجاب و برگزاری کلاس‌های فوق‌برنامه در راستای این منظور ضعیف بوده است.

زمینه حضور مبلغان حوزه‌های علمیه کشور، استادان جهاد تبیین و نهضت روشنگری جهت پاسخگویی به سؤالات و شبهات دانش‌آموزان در مدارس کشور کمرنگ است.

۱۰- رعایت پوشش مناسب اسلامی با شئون و شعائر اسلامی، از سوی متولیان امر و کادر آموزشی به تقویت نیاز دارد.

فصل چهارم

نقش اصلی و مدیریتی قانون حجاب

۳۵- وظیفه و نقش اصلی در مدیریت حجاب به چه ارگانی در کشور مربوط می‌شود؛ چراکه وضعیت حجاب و پوشش روزبه‌روز بدتر و افتضاح‌تر می‌شود؟

حجاب موضوعی فرهنگی است و فرهنگ انحصار در یک دستگاه خاص ندارد. رهبر معظم انقلاب (مدظله‌العالی) فرهنگ را به هوایی تشبیه می‌کنند که همه آن را تنفس می‌کنند و لذا همه دستگاه‌ها به‌نوبه خود در موضوع وضعیت حجاب در جامعه نقش و وظیفه دارند. در عین حال، علاوه بر این وظیفه عمومی در موضوع عفاف و حجاب، ۳۲ دستگاه در موضوع حجاب و عفاف دارای وظیفه خاص شناسایی شده‌اند که قاعدتاً وزارتخانه‌های فرهنگ و ارشاد اسلامی، ورزش و جوانان، آموزش و پرورش، علوم و تحقیقات، بهداشت و آموزش پزشکی، ارتباطات، میراث فرهنگی، حوزه علمیه، سازمان تبلیغات، صداوسیما، سپاه و بسیج، قوه قضائیه، فرماندهی انتظامی و... بخشی از این دستگاه‌های مسئول هستند که البته بسیاری از آنها به وظایف خود عمل نکرده‌اند و لذا وضعیت حجاب هر روز بدتر شده است.

نکته قابل توجه اینکه اغلب دستگاه‌های مسئول در موضوع حجاب، وظیفه ایجابی و ترویج حجاب را برعهده دارند و تعداد بسیار محدودی، مانند فرماندهی انتظامی و قوه قضائیه، وظیفه سلبی در این زمینه ایفا می‌کنند. به نظر می‌رسد، در مسئله حجاب دستگاه‌هایی که مأموریت ایجابی داشته‌اند، کوتاهی بیشتری داشته‌اند؛ به گونه‌ای که افکار عمومی مسئولیت حجاب را منحصر به فرماندهی انتظامی می‌داند که قطعاً این برداشت دقیق نیست. در حال حاضر، وظایف دستگاه‌ها شفاف نیست؛ به گونه‌ای که حتی دستگاه محوری در زمینه وضعیت عفاف و حجاب در جامعه نامشخص است. وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، سازمان تبلیغات اسلامی، قوه قضائیه، فرماندهی انتظامی و... هر یک وظایف مهمی را در این زمینه برعهده دارند؛ ولی دستگاه محوری در موضوع حجاب به شمار نمی‌آیند. در لایحه جدیدی که قوه قضائیه در موضوع عفاف و حجاب ارائه داده است نیز نقش دستگاه‌های گوناگون در مواجهه با بدحجابی و بد پوششی شفاف‌تر شده است؛ ولی به جنبه‌های ایجابی حجاب به صورت جامع نپرداخته است. به نظر می‌رسد، عالی‌ترین نهاد تصمیم‌گیری در موضوع حجاب شورای عالی انقلاب فرهنگی باشد و این شورا است که باید نقش همه دستگاه‌ها را روشن‌تر و ملموس‌تر ابلاغ کند.

۳۶- چرا درباره حجاب و عفاف، قانونی مدون و قاطع، مصوب و برای اجرا ابلاغ نمی‌شود؟

در حوزه قانون‌گذاری بین پوشش قانونی و حجاب اسلامی تفاوت وجود دارد. در مورد حجاب اسلامی قوانین شرعی وجود دارد که بعضی از افراد متشرع نیز گاهی اوقات آنها را رعایت نمی‌کنند. بنابراین، باید با امر به معروف و نهی از منکر قوانین شرع را به آنها گوشزد کرد؛ اما در مورد پوشش قانونی بسیاری از کشورهای دنیا چنین قوانینی وضع کرده‌اند که در ایران نیز باید متناسب با فرهنگ اسلامی آن چنین قانونی وضع شود. قوانین مربوط به پوشش در کشور ما وجود دارد و بارها بازنگری و اصلاح شده است. آخرین باری که این قانون بازنگری شد، مربوط به سال ۱۴۰۱ است. این قانون در خردادماه سال گذشته به همه دستگاه‌ها ابلاغ شد و کارکنان دولت در اولویت اصلاح وضعیت پوشش قرار گرفتند. با وجود این موضوع، همچنان شاهد هستیم که دستگاه‌های دولتی

در این زمینه کوتاهی می‌کنند. وقتی که در مسئله عفاف و حجاب از مرحله اول عبور نکنیم، نمی‌توانیم مراحل بعدی را شروع کنیم. بنابراین، در موضوع حاضر ما با دو مسئله مواجه هستیم: نبود قانون جامع و کامل و دیگری ضعف در اجرای قوانین موجود کشور و مشکل اصلی ما در اجرای قوانین عفاف و حجاب است، نه نبود قانون برای آن.

نکته دیگر درباره ماهیت قانون و الزام‌آور بودن آن است. زمانی که موضوعی به قانون تبدیل می‌شود، رعایت نکردن آن جرم به شمار می‌آید و مجرم باید مجازات شود. پس در موضوع پوشش و حجاب همواره بخش سلبی آن به قانون تبدیل شده است و حتی در لایحه جدید دستگاه قضایی کشور نیز چنین رویکردی مشاهده می‌شود. به نظر می‌رسد، در موضوع حجاب و عفاف و پوشش باید دو دسته قوانین وضع شوند، دسته اول قوانینی که اجرای آن بر عهده مردم است و اگر مردم در اجرای آن کوتاهی کردند، باید متناسب با جرم خود مجازات شوند و دسته دوم قوانین مربوط به دستگاه‌های دولتی و غیردولتی که باید در بخش ترویج حجاب و عفاف تلاش کنند؛ به گونه‌ای که کوتاهی آنها در مسئولیت محوله نیز باید مشمول مجازات اسلامی شود. می‌توان گفت، در حال حاضر قوانین دسته دوم تدوین نشده است؛ ولی قوانین دسته اول نه تنها ابلاغ شده است؛ بلکه بارها بازنگری شده است و این موضوع حاکی از پویایی آن است.

فصل پنجم)

حجاب در سایر کشورهای اسلامی

۳۷- چرا کشورهای مسلمان، مانند امارات و عربستان حجابشان اختیاری است؟

حجاب و پوشش یکی از دستورات اسلام است و این دستور در دیگر ادیان الهی هم مشاهده شده است. در آیات قرآن و روایات محدوده آن مشخص شده است. تشریح و قانون‌مند شدن رعایت حجاب به حکومت‌ها و نظام‌های اسلامی و غیر اسلامی ربطی ندارد. حجاب تا آنجایی که در حریم خصوصی افراد است، یک امر خصوصی تلقی می‌شود و هیچ‌کسی نمی‌تواند در آن دخالت کند، اما گاهی که آن به یک امر اجتماعی تبدیل شود و با حقوق دیگران ارتباط پیدا کند، حکومت و حاکم می‌تواند از باب نهي از منکر و صیانت از اخلاق و معنویت در جامعه رعایت حجاب را الزامی کند و برای رعایت نکردن آن مجازات در نظر بگیرد؛ زیرا بی‌حجابی یا بدحجابی در سلسله محرمات الهی قرار می‌گیرد و طبق قاعده اسلامی هر فعل حرامی قابل تعزیر است. مجازات جرم تعزیری مشمول عنوان حد، قصاص یا دیه نمی‌شود و به موجب قانون در مواردی که به ارتکاب محرمات شرعی یا نقض مقررات حکومتی منجر شود، تعیین و اجرا می‌شود. مبنای تشخیص جرایم تعزیری وضعیت جامعه بوده و در هر کشوری با وضعیت مختص به آن کشور جرم‌انگاری و مجازات تعیین می‌شود. بنابراین، آنچه بر عهده همه حکومت‌ها و نظام‌های اسلامی است که نسبت به رعایت حجاب در جامعه مطابق با دستورات دین مبین اسلام اقدام کنند، اما متأسفانه برخی از دولت‌های اسلامی در این زمینه کوتاهی‌هایی را انجام می‌دهند که نتایج آن گسترش فساد اخلاقی، افزایش بی‌رویه طلاق و... است.

۳۸- آیا به جز ایران در کشورهای دیگر اسلامی هم حجاب اجباری است؟

در هر جامعه نوع و کیفیت لباس و پوشش زنان و مردان علاوه بر آنکه تابع شرایط اقتصادی و اجتماعی و اقلیمی آن جامعه است، به طور قطع تابع جهان‌بینی و ارزش‌های حاکم بر آن جامعه است. وقتی به نوع پوشش و لباس در بین مردم کشورهای همسایه اعم از کشورهای عربی و غیرعربی نگاه می‌کنیم، می‌بینیم شباهت و وجه اشتراکی، مانند بلند بودن، گشاد بودن و غیرچسبان بودن بین آنها وجود دارد. هرچند تفاوت‌هایی هم مشاهده می‌شود. پرهیز از بدن‌نمایی و عریانی و میل به حفظ حریم تن و داشتن احساس شرم و عفت، صفت مشترک تمامی جوامعی است که بویی از معنویت و دین در آن استشمام می‌شود. طبق آخرین به‌روزرسانی که مرکز تحقیقاتی پیو در سال ۲۰۲۱ در اطلاعات خود انجام داده است، در حدود ۶۰ کشور جهان قوانینی درباره پوشش زنان وجود دارد. این قوانین با توجه به مبانی فکری و اعتقادی هر کشور متفاوت است و پلیس نسبت به اجرای قوانین وضع شده در این کشور موظف شده است. متأسفانه، در ایران موضوع حجاب به مسئله‌ای سیاسی تبدیل شده است که دو عامل مهم دارد: ۱- بهره‌برداری گروه‌های مخالف خارج‌نشین و ۲- جریان‌های سیاسی برانداز داخلی که با تمسک جویی به این موضوع و حواشی آن را یکی از راه‌های کسب قدرت در جامعه برای خود قلمداد می‌کنند.

فصل ششم)

حجاب و قانون اساسی

۳۹- آیا به موضوع حجاب در قانون اساسی اشاره شده است؟

با نگاهی به اصول قانون اساسی مشخص می‌شود اشاره مستقیمی به مسئله حجاب و لزوم رعایت و حفظ آن نشده است؛ اما قانون اساسی کشور در بردارنده اساس و پایه سیاست‌های کشور و یک امر مهم ضروری است و تدوین و تصویب قوانین بر عهده مجلس شورای اسلامی است. طبق اصول ۷۱ و ۷۲ قانون اساسی مجلس شورای اسلامی این اختیار را دارد که در عموم مسائل کشور و در حدود مقرر نسبت به وضع قوانین اقدام کند و این قوانین وضع شده نباید با اصول و احکام مذهب رسمی کشور یا قانون اساسی دارای منافات باشد. موضوع حجاب اجباری در ایران از هجدهم مردادماه ۱۳۶۲ از سوی مجلس شورای اسلامی و با تصویب قانون مجازات اسلامی در رابطه با تعیین مجازات برای رعایت نکردن آن در انظار و معابر عمومی تصویب شد.

۴۰- آیا به نظر شما که فرمودید حجاب قانون است، دشمن با این حرکت خود آسیب جدی به این مسئله زده است؟

مسئله حجاب و عفاف مسئله‌ای بسیار حساس و مهم است که پرداختن به آن نیازمند توجه به حساسیت‌های آن است. گاهی مشاهده می‌شود بی‌توجهی به حساسیت‌ها و پیچیدگی‌های یک موضوع موجب سوءاستفاده دشمنان و جریان‌هایی قرار می‌گیرد که به دنبال ضربه زدن به اسلام و نظام اسلامی هستند. اگرچه پس از پیروزی انقلاب اسلامی مسئله عفاف و حجاب یکی از مسائل فرهنگی مهم و مورد توجه کشور بوده است و رعایت آن در جامعه مورد مطالبه عموم مردم بوده است، اما دشمنان برای خدشه‌دار کردن حجاب و عفاف ورود جدی داشته‌اند و هزینه‌های بسیاری را برای مقابله با این مقوله پرداخت کرده‌اند. رهبر معظم انقلاب درباره قانون حجاب فرموده‌اند: «آنچه بنده را حساس می‌کند، این است که ناگهان شما می‌بینید از دهان یک گروه از افراد که خواص هم محسوب می‌شوند مسئله حجاب اجباری مطرح می‌شود؛ معنایش این است که یک عده نادانسته - حالا من می‌گویم نادانسته؛ ان‌شاءالله که نادانسته است - همان خطی را دنبال می‌کنند که دشمن با آن همه خرج نتوانسته آن خط را در کشور به نتیجه برساند، همان خطی را دنبال می‌کنند که دشمن در پی آن است.»

همیشه در اغلب صحنه‌هایی که دشمن نتوانسته در میدان اصلی حریف نظام و انقلاب اسلامی شود، میدان جنگ را حواشی و دیگر صحنه‌ها برده تا بتواند در آنها موفقیت‌های مورد دلخواه خود را کسب کند. یکی از حربه‌هایی که دشمن با سوءاستفاده از آنها بهره برده است، دوقطبی‌ها و شکاف‌های موجود بین مردم است.

از زمان پیروزی انقلاب اسلامی همواره ما شاهد حضور بدون محدودیت زنان در تمام عرصه‌های جامعه بوده‌ایم و در این حضور جایگاه و منزلت آنها هم حفظ شده است. این حضور زنان در جامعه ضربات سختی را به دشمن وارد کرده است و از این رو آنها

درصد هستند با تخریب این ستون در جامعه به اهداف خود دست یابند و با ایجاد حواشی و دوقطبی‌ها افراد جامعه را رو در روی هم قرار دهند.

۴۱- مگر همه قانون‌ها در کشور اجرا شده که این قدر بر قانون حجاب اجباری اصرار می‌کنید؟

اجرا یا اجرا نشدن یک قانون در کشور دلیلی بر نبود قانون در جامعه نیست. در نگاه رهبر معظم انقلاب، حجاب و عفاف علاوه بر آنکه حکم و دستور الهی است، یکی از عوامل اقتدار ملی نیز هست که دشمن آنها هدف قرار داده است؛ ایشان می‌فرماید: «[دشمن] دنبال این است که عوامل اقتدار ملی را از بین ببرد، هدف دشمن این است. ایمان را از بین ببرد، حیا و عفاف را از بین ببرد.» (۱۳۹۵/۱۰/۱۹)

رعایت نکردن حجاب در جامعه تعرض به حقوق اکثریت به شمار آمده و رعایت نکردن آن دین‌داری را در جامعه با مشکل روبه‌رو می‌کند و اکثریت جامعه با مشقت همراه می‌شوند. این موضوع تا جایی فرا می‌رود که شهر یا جامعه‌ای که باید محیط دین‌ورزی و بستری برای معنویت باشد، جامعه را مستعد بی‌اخلاقی می‌کند. وظیفه حکومت دینی ساخت و فراهم کردن بستری برای دین‌داری در جامعه است. به یقین مسامحه در اجرای قانون، قصور و تقصیر متولیان حکومتی در نادیده انگاشتن قوانین موجود علت مهمی در افزایش لجام گسیخته بزه در جامعه شده و از همین رو رعایت نکردن قانون حجاب موجب فروپاشی امنیت اخلاقی و معنوی جامعه شده که به تزلزل بنیاد خانواده منتهی می‌شود.

۴۲- اگر قانون حجاب را نخواهیم چه باید کرد؟ مشروعیت این قانون از کجاست؟

اگر بخواهیم برای قانون حجاب و اجرای آن در جامعه به بحث درون دینی نپردازیم و با منطق دموکراسی و رعایت حقوق بشری به آن پاسخ دهیم، باید بگوییم که با توجه به اصول دموکراسی قانون مشروعیتش را از رعایت اکثریت در جامعه کسب می‌کند و قانونی که در جامعه از سوی اکثریت اجرا شد، اقلیت جامعه به حکم اخلاق و عقل ملزم به رعایت حقوق اکثریت خواهند بود. انتخاب دین اختیاری است، اما انتخاب اجزای دین اختیاری نیست و اجرای آن ضروری است. رعایت نکردن حجاب شرعی در انظار عمومی از چشم‌انداز حقوقی پیش از آنکه یک آسیب اجتماعی و بیماری باشد که نیازمند درمان متناسب با خود است، جرم مسلمی است که جرم‌انگاری آن برخاسته از ضرورت واکنش اجتماعی در برابر فعلی است که به صورت قوی و مشخص به وجدان جمعی تعرض کرده است.

آیین دادرسی در زمینه رعایت نکردن حجاب شرعی در جامعه به مراحل پنج‌گانه دادرسی کیفری اشاره دارد که عبارتند از: ۱- کشف، ۲- تعقیب، ۳- تحقیق، ۴- دادرسی و ۵- اجرای حکم.

تبصره ماده ۶۳۸ قانون مجازات اسلامی مصوب سال ۱۳۷۵ رکن قانونی تشکیل‌دهنده جرم عدم رعایت حجاب شرعی در جامعه است. بر اساس این تبصره، زنانی که بدون حجاب شرعی در معابر و انظار عمومی ظاهر شوند، به حبس و پرداخت جزای نقدی محکوم می‌شوند. مرجع تعریف حجاب شرعی مورد نظر قانون، شارع مقدس و فقه امامیه است و رجوع به منابع اسلامی یا فتوای معتبر فقهی برای رفع ابهام یا اجمال از قوانین موضوعه، راه‌حلی است که قانون اساسی ایران آنها را تجویز کرده است.

آزادی و حجاب

۴۳- مگر در قرآن نیامده است «لا اکراه فی الدین»؟ پس چرا حجاب اجباری باشد؟

اسلام مردم را در انتخاب عقیده آزاد گذارده و فرموده است: «لا اکراه فی الدین» (بقره / ۲۵۶)؛ ولی این به معنای صحیح دانستن همه عقاید نیست؛ بلکه حقیقت یکی است و راه هدایت روشن است. اگر تمامی عقاید صحیح هستند، پس چرا خداوند خالق و حکیم انبیا و رسولانش را فرستاد تا به بندگانش بفهماند که عقیده شما باطل است. ممکن است عقیده هر کس برای خودش محترم باشد، اما هیچ دلیلی ندارد که نزد دیگران صحیح شمرده شود و چه بسا عقیده‌های فاسد منحنی و مخربی وجود دارد که باید مبعوض دیگران قرار گیرد تا جامعه به انحطاط کشانده نشود. یک تروریست داعشی هم به خاطر اعتقاداتش آدم می‌کشد. آیا به نظر شما باید به همه نظرات احترام گذاشت؟

بله، تا زمانی که نظر و عقیده هر کس به دیگران ضرر نرساند، مورد احترام است و کسی به آن نظر کاری ندارد؛ اما وقتی عقیده یک نفر به رفتار تبدیل شد و بر روی دیگران اثر گذاشت، دیگر آن عقیده و نظر مختص خود فرد نیست که بخواهد طبق آن عقیده عمل کند. اگر کسی گفت که من می‌خواهم برهنه وسط خیابان راه بروم و این عقیده من است و عقیده هر کس برای خودش محترم است، این عمل او صحیح نیست. اگر هر کس بخواهد طبق میل خود رفتار کند، سنگ روی سنگ بند نمی‌شود و قانون جنگل در جامعه حکم فرما خواهد شد. هر عقل سلیمی قبول دارد برای جلوگیری از هرج و مرج جامعه به قانون نیاز دارد و همه به عمل به قانون ملزم هستند. حجاب هم یک قانون است که همه باید به آن عمل کنند؛ چون حجاب قانون الهی است و قابل تغییر نیست.

در این مورد می‌توان به بیانات رهبر معظم انقلاب اشاره کرد که در خطبه‌های نماز جمعه تهران در تاریخ ۱۳۶۵/۱۱/۱۷ ایراد کردند. ایشان می‌فرمایند، کسی که در جامعه اسلامی عقیده غیر اسلامی داشته باشد، مادام که آن عقیده در صدد معارضه و مبارزه با نظام اسلامی و عقیده اسلامی نباشد، مؤاخذه‌ای در کار نیست. آزادی تفکر در اسلام تأمین شده است، آزادی عقاید مذهبی تأمین شده است؛ اما ضدیت و معارضه با نظام اسلامی و سعی در به انحراف کشاندن مردم در جامعه اسلامی قابل قبول نیست و اجازه این کار داده نمی‌شود.

۴۴- دلیل اصلی کشف حجاب و آزادی که خواهان آن هستند، چیست؟

باید خاطر نشان کرد که اکثریت مردم کشورمان مسلمان هستند و برای امور دینی اهمیت قائلند و حضور ده‌ها میلیون نفر در مراسم‌های مذهبی به خوبی گواه این امر است؛ اما بخش کوچکی از مردم نیز هستند که اعتقادی به دین و اسلام ندارند و از همان روزهای اول انقلاب نیز با مردم همراه نبودند.

سوی نگاه این افراد جهان غرب است و حاضر هستند همه چیز خود را برای راضی کردن غربی‌ها یا زندگی در آن کشورها بدهند. البته این عده در اقلیت هستند؛ ولی در سال‌های اخیر به کمک فضای مجازی، این افراد (که مستقیم و غیرمستقیم از سوی دشمنان کشور حمایت می‌شوند) با فن‌های رسانه‌ای صدای بلندتری پیدا کرده‌اند و با تبلیغات فراوان و فریب تلاش می‌کنند خودشان را نماینده مردم جا بزنند. متأسفانه گاهی برخی جوانان و نوجوانان کم‌تجربه و از روی احساسات پاک خود فریب می‌خورند و با آنان

همراه می‌شوند. رهبر معظم انقلاب در میدان بودن و علت حضور نوجوانان و جوانان در اغتشاشات اخیر را از هیجان و احساسات و بی‌دقتی در فهم مسائل بیان می‌کنند. (بیانات در دیدار دانش‌آموزان، ۱۴۰۱/۸/۱۱)

رهبر معظم انقلاب به نقش‌آفرینی آشکار و غیرقابل‌انگماض آمریکایی‌ها و اروپایی‌ها در حوادث اخیر خاطرنشان کردند و فرمودند: «مهم‌ترین وسیله دشمن در این اغتشاشات کار تبلیغاتی و وسوسه از طریق فضای مجازی و رسانه‌های غربی، عربی و عبری بود.» (دیدار با مردم قم، ۱۴۰۱/۱۰/۱۹)

وضعیت اخیر درباره کشف حجاب هم محصول یک کار طولانی و چندساله دشمنان خارجی و عوامل داخلی آنها در بستر شبکه‌های مجازی و ماهواره‌ای است. البته کم‌کاری‌ها در بخش آموزش و فرهنگ‌سازی عفاف و حجاب از سوی مراکز و نهادهای فرهنگی هم بی‌تأثیر نبوده است.

دلایل را بر اساس افراد گوناگون در این خصوص می‌توان به چند دسته تقسیم کرد:

- گروه اول کسانی که با دشمن اعلان همبستگی کرده و عامل دشمن به شمار می‌آیند؛ مانند مسیح علی‌نژاد و عوامل آن در کشور.
- گروه دوم کسانی هستند که دشمن نیستند، ولی تحت تأثیر تبلیغات و جنگ شناختی دشمن در زمین دشمن بازی می‌کنند و در جورچین آن حرکت می‌کنند.
- دسته سوم کسانی هستند که درک درستی از حجاب ندارند و فلسفه آن را نمی‌دانند و تحت تأثیر بعضی از هیجانانگیزکننده‌ها (بعضی از دانش‌آموزان، دانشجویان و...) می‌کنند.
- دسته چهارم کسانی هستند که حجاب را یک امر حکومتی تلقی کرده و به‌نوعی درصدد لجبازی هستند.
- دسته پنجم هم کسانی هستند که اعتقادی به حجاب ندارند، عامل دشمن هم نیستند، ولی تحت تأثیر تربیت خانوادگی و... دچار نوعی بی‌حیایی و بی‌عفتی شده‌اند.

۴۵- چرا حجاب اجباری؟ خداوند انسان را مختار آفریده است؟

حجاب یکی از احکام الهی و یکی از قوانین کشور است. در محیط‌های خصوصی حجاب یک مسئله بین هر فردی با خداست، اما در فضای عمومی اجتماع، مسئله فوق‌فوق فرق می‌کند، مثلاً هر کسی بگوید مگر به‌زور می‌شود پشت چراغ قرمز ایستاد؟ من دلم می‌خواهد همیشه از چراغ قرمز عبور کنم یا حتی در مورد همین قوانین پوشش یک آقای بگوید من می‌خواهم بدون پیراهن در خیابان‌ها راه بروم و به‌زور نمی‌شود پیراهن تن کسی کرد.

در کشور ما در حال حاضر حجاب اجباری نیست. حجاب تعریف دارد و آن چیزی است که اسلام مشخص کرده است؛ یعنی یک موی زن نباید بیرون باشد، میچ دستش و ساعد دست نباید دیده شود؛ در حالی که در کشور ما پوشش اجباری است. در تمام دنیا پوشش اجباری است، ولی نوع آن متفاوت است. طبق آیات و روایات و نظرات متخصصان دین حجاب هم مانند نماز واجب است و در واجب بودن آن حرفی نیست.

احکام الهی چه واجب و چه حرام دو نوع است؛ یا فردی است یا اجتماعی. اگر فردی احکام نماز و روزه، غسل و... را انجام بدهد یا ندهد، به خودش مربوط می‌شود و ضرری به احکام الهی و دیگران نمی‌زند. اما اگر شخصی احکام اجتماعی مانند دزدی، قتل، فساد

و ظلم و احتکار را انجام بدهد، علاوه بر اینکه بر خودش اثر دارد، بر دیگران هم اثر دارد و احکام الهی را نزد آنان سبک و بی‌اهمیت می‌کند و جامعه را از منافع حیات‌بخش احکام الهی بی‌بهره و محروم می‌کند؛ مثل کسی که دزدی می‌کند ضرر به دیگران زده است یا کسی که قتل انجام دهد، یک نفر را کشته است و ضرر به دیگران زده است یا کسی که مواد غذایی و مورد نیاز مردم را احتکار کند، به مردم و اجتماع ضرر زده است. پس نمی‌توانیم بگوییم جلوی دزد و قاتل و محترک را نگیریم؛ چون گنااهش بر گردن خودشان است.

بنابراین، واجب و حرامی که بر دیگران اثر داشته باشد، واجب و حرام اجتماعی است و برای آن باید قانون وضع شود تا حقوق دیگران ضایع نشود. حجاب هم جزء احکام واجب اجتماعی است که اگر رعایت نشود، بر دیگران اثر دارد و موجب تحریک دیگران و بی‌بندوباری در جامعه و ایجاد فساد و به خطر افتادن امنیت روانی دیگران می‌شود و این یعنی ضرر رساندن به دیگران. پس باید برای آن قانون وضع شود. چیزی هم که قانون برای آن وضع شود و آن را لازم بدانند، باید رعایت شود و این یعنی اجبار اجتماعی، مثل قانون دزدی نکردن که اجبار اجتماعی است و تمام دنیا جلوی دزدی را با زور و اجبار می‌گیرند؛ چون ضرر به اجتماع می‌زند. یا رعایت نکردن بهداشت که موجب ناپاکی محیط می‌شود و زمینه بیماری مردم را فراهم می‌کند، این اجبار اجتماعی را لازم می‌کند، مانند جریان کرونا که رعایت دستورالعمل‌های آن، اجبار اجتماعی را لازم کرد.

اما علاوه بر دلیل عقلی و دینی بنا بر قانون انسانی و سیاسی نیز پوشش اجباری، توجیه منطقی دارد. چون هر کشوری بنا بر اعتقادات و فرهنگ‌ها و آداب و رسوم خود یک سری قوانین برای خودش دارد و هرکسی بخواهد در آن کشور زندگی کند، باید آن قوانین را رعایت کند و کسی نمی‌تواند بگوید من این قوانین را قبول ندارم و رعایت نمی‌کنم. پوشش اجباری هم در ایران جزء قوانین سیاسی است و باید رعایت شود. بنابراین، پوشش اجباری هم از لحاظ شرعی و هم از لحاظ عقلی و هم از لحاظ سیاسی منطقی دارد و باید رعایت شود؛ به گونه‌ای که رهبر معظم انقلاب می‌فرمایند: «مسئله حجاب محدودیت شرعی و قانونی است؛ آنجا محدودیت دولتی نیست، قانونی است و شرعی است؛ کشف حجاب، حرام شرعی و حرام سیاسی است؛ هم حرام شرعی است، هم حرام سیاسی است.» (دیدار رضوانی مسئولان نظام با رهبر معظم انقلاب، ۱۴۰۲/۱/۱۵)

با توجه به نوع خلقت انسان (به ویژه جنس زن) و جاذبه‌هایی که خداوند در وجود او به‌عنوان جنس مخالف مرد قرار داده است؛ بنابراین بر حدود و ثغور حجاب آن و میزان اثرگذاری او و اثرپذیری مرد، آگاهی کامل دارد. با توجه به عواقب رعایت نکردن این حدود الهی که عوارض آن در غرب به‌وفور دیده می‌شود، می‌توان به اجباری بودن آن بیشتر پی برد که افزایش بی‌بندوباری، گسستن پیوندهای خانوادگی و ... می‌تواند از عوارض آن باشد. بنابراین، به فرموده استاد مطهری حجاب را در محدوده یک مصونیت می‌توان تعریف کرد تا محدودیت.

- افعال انسان در اختیار اوست، اما این اختیار و آزادی دارای حدودی است. هیچ جای دنیا اختیار و آزادی بی‌قید و شرط ندارند. اختیار انسان در قالب حدودی تعریف شده است؛ همان که خداوند در سوره انسان می‌فرماید ما انسان را به راه درست رهنمون کردیم، می‌خواهد شکرگزار باشد یا کفران کند. در هر صورت او پاسخگوی عمل خود است؛ چراکه در آیات دیگری آن را به‌طور دقیق توضیح می‌دهد کسی که ذره‌ای کار درست انجام دهد، خیر آن را خواهد دید و کسی که ذره‌ای بدی کند نیز جزای آن را خواهد دید.

از طرفی باید اختیار و آزادی را در دو حوزه فردی و اجتماعی نیز بررسی کرد که در حوزه فردی، فرد می‌داند و خدای خود، ولی در حوزه اجتماعی فرد، در برابر جامعه و افراد و قانون نیز پاسخگوست.

۴۶- آیا هدف از آشوب‌های اخیر، رسیدن به آزادی حجاب بود یا آزادی سیاسی؟

در این بین، برخی از جریان‌های سیاسی تأثیرگذار به دنبال منافع خود بودند، چون تا قبل از این نیز افراد کم حجاب یا بدحجاب در جامعه بودند که همان‌ها نیز با فرصت‌طلبی پرده‌داری بیشتری کردند، ولی به دلیل آنکه عمده هدایت‌ها از خارج از کشور و از سوی معاندان و ضد انقلاب هدایت شده، بیشتر جنبه سیاسی دارد.

۴۷- اگر به کار رضاشاه پهلوی در کشف حجاب اتک دیکتاتوری می‌خورد، اجباری بودن حجاب نیز همان مشکل را

برمی‌تابد؟

در خصوص فرق عمل رضاشاه با اکنون، حجاب جزء اصول پذیرفته ایرانیان حتی قبل از اسلام بوده (البته نه به اندازه تأکید اسلام) است؛ بنابراین کار رضاشاه در جهت مقابله بر یک اصل پذیرفته شده در رسوم و دین مردم بوده است و رضاشاه به خیال خام خود نه برای دین، بلکه به توهم پیشرفت به دنبال آن بوده است، در حالی که اکنون با توجه به خواست و رأی مردم به جمهوری اسلامی و قانون اساسی که رعایت مسائل شرعی و حدود اسلام، جزء اصول آن و مورد پذیرش مردم بوده است، به‌عنوان یک امر شرعی و قانونی مورد مطالبه مردم و حکومت است.

فصل هشتم)

حجاب و حکومت

۴۸- نفع حکومت از حجاب خانم‌ها چیست؟

این سؤال شبیه به این است که نفع پلیس از جریمه رانندگان متخلف چیست؟ یا نفع دولت از استانداردسازی کالاها چیست؟ چرا وزارت بهداشت در مقابله با یک ویروس همه‌گیر تمام امکانات و هزینه‌های بی‌شماری را به خط می‌کند؟ برخورد باحجاب نیز از این جنس است؛ چون حکومت علاوه بر تأمین نیازهای مادی مردم به مصالح معنوی و حفظ ارزش‌های اخلاقی و دینی توجه دارد.

لذا حکومت اسلامی موظف است با حرکت در راستای تکریم زن و خانواده بستری مناسب را به منظور رشد و تعالی معنوی افراد جامعه فراهم کند.

۴۹- جمهوری اسلامی با حجاب زنان چه کار دارد؟

قوانین و نهادهای کشور همان‌گونه که با مواد مخدر، سرقت، ضرب و جرح عمدی، توهین به اشخاص، رانندگی بدون گواهینامه، تخلفات رانندگی، تخریب عمدی اموال، کلاه‌برداری، خیانت در امانت، افترا، چک‌های برگشتی، تصرف عدوانی، اختلاس، تظاهر به فسق، قتل نفس، غارت، مقابله و وظیفه دارند که در مقابل ناامنی روانی و بی‌حجابی نیز وارد عمل بشوند!

اکثریت دختران و خانم‌های جامعه ما به دلیل عزت نفس با شوق و شناخت حجاب را اختیار کرده‌اند و برای اندک افرادی که نسبت به این حریم جامعه دهن کجی می‌کنند نیز باید همانند سایر جرایم که امنیت عمومی را مخدوش می‌کند، مقابله صورت بگیرد.

۵۰- مشکل و دغدغه اصلی مردم معیشت و گرانی است، چرا دولت به جای حل مشکلات مردم باید به دنبال حل مشکل

بی‌حجابی باشد؟

این مقایسه مثل این است که بگوییم الان مشکل اقتصادی داریم. پس فوتبالیست‌های کشورمان بدون لباس مناسب در میدان‌های ورزشی حاضر شوند. هر موضوعی سر جای خودش مهم‌ترین مسئله است؛ الان اگر مشکل اقتصادی داریم، آیا نباید بودجه لازم برای تأمین آب، یارانه کاغذ، سدسازی و مبارزه با ریزگردها در بودجه سالیانه مجلس تصویب کرد؟! نباید به دلیل یک مسئله مهم، مسائلی که در دیدگاه عوام اهمیت کمتری دارد، تعطیل شوند. شاید حل نکردن آن مسئله در آینده باعث بحران‌های بزرگ‌تری شود که مشکلات اقتصادی در مقایسه با آن بسیار کوچک باشند.

مثلاً در کشور آمریکا مشکل اقتصادی به مراتب عظیم‌تر از ایران وجود دارد؛ در حال حاضر نرخ تورم در آمریکا به بالاترین میزان ۴۰ سال گذشته رسیده و بایدن اعلام کرده است: «ما با همان مشکلاتی مواجه هستیم که دنیا مواجه است»؛ اما کنگره آمریکا به دنبال ممنوعیت استفاده از پیام‌رسان تیک‌تاک است. نمایندگان کنگره بیش از سه سال است که درگیر این موضوع هستند که مردم آمریکا نباید از پیام‌رسان تیک‌تاک استفاده کنند. حالا پیام‌رسان تیک‌تاک در مقابل هژمونی آمریکا چقدر قدرت دارد که کنگره از پرداخت به آن صرف‌نظر نمی‌کند؟

فصل نهم)

آثار و پیامدهای روان‌شناختی حجاب

۵۱- از نظر روان‌شناسی آیا حجاب ارتباطی با سلامت روان و جسم دارد؟

برای پاسخ به این سؤال، بهتر است ابتدا در خصوص سلامت جسم مواردی را عرض کنیم؛ چراکه همواره ویژگی‌های ظاهری و قابل مشاهده ملموس‌تر از موارد غیرملموس هستند؛ مانند برخی بیماری‌های جسمی قابل مشاهده، از جمله سرماخوردگی، سرخچه، بیماری‌های پوستی و امثالهم که در مقایسه با بیماری‌های روحی و روانی علایم مشخص‌تر و قابل مشاهده‌ای دارند.

امنیت یکی از ضروری‌ترین نیازهای بشری است که به فرمایش معروف از رسول اکرم (ص)، یکی از دو نعمت خدادادی است که قدر و ارزشش از سوی مردم فهم نمی‌شود: «نِعْمَتَانِ مَكْفُورَتَانِ الْآمْنُ وَالْعَافِيَةُ». (الخصال، ج ۲، ص ۳۴)

به نظر مزلو (۱۹۷۰-۱۹۰۸)، پدر معنوی جنبش انسان‌گرایی در روانشناسی، نیاز به امنیت از نیازهای زیربنایی برای رشد و شکوفایی شخصیت انسان است که در صورت ارضا نشدن، رشد شخصیت مختل می‌شود. اگر انسان‌ها در زندگی روزمره خود و در کوچه و خیابان و محل کار و تحصیل و حتی داخل منزل احساس امنیت نکنند و همواره در ترس و دلهره باشند، به تدریج دچار اضطراب می‌شوند. در این میان، زنان به دلیل ویژگی‌های شخصیتی و موقعیت اجتماعی، آسیب‌پذیری بیشتری دارند و طبعاً نیاز به امنیت در آنها بیشتر احساس می‌شود؛ زیرا در بین جوامع بشری، همیشه مردانی که به دلیل نداشتن تربیت صحیح انسانی، به دنبال فرصتی هستند تا زنان را مورد سوءاستفاده‌های جنسی قرار دهند، یا دست کم مردانی که زمینه‌های انحرافی در آنها دیده می‌شود و به تعبیر قرآن «فِي قَلْبِهِ مَرَضٌ»؛ یعنی بیمار دل هستند، وجود دارند که با دیدن کوچک‌ترین صحنه برانگیزاننده جنسی، عنان اختیار از کف داده و به زنان بی‌حرمتی روا می‌دارند. در این شرایط، زنانی که در انتظار عمومی بدن خود را به نمایش می‌گذارند و باعث تحریک مردان می‌شوند، ناگزیر باید منتظر آزار و اذیت این افراد لابلالی و فرصت‌طلب نیز باشند. این آزارها که گاهی به آدم‌ربایی و قتل می‌انجامد، به شدت زندگی زنان بدحجاب و نیز آرامش و سلامت روانی آنها را به خطر می‌اندازد. به ناامنی و خطری که زنان بدحجاب را تهدید می‌کند، در بعضی از آیات حجاب نیز توجه شده است:

آیه ۵۹ سوره احزاب: قرآن در این آیه، پس از اینکه به همه زنان دستور می‌دهد بدن خود را از مردان بیگانه بپوشانند، می‌فرماید: «ذَلِكَ أَدْنَىٰ أَنْ يَعْرِفَنَ فَلَا يُؤْذِينَ»؛ این کار برای اینکه شناخته شوند و مورد آزار قرار نگیرند، بهتر است.

در تفسیر علی‌بن‌ابراهیم قمی چنین آمده است: «زنان مسلمان به مسجد می‌رفتند و نماز جماعت را با پیامبر می‌خواندند. هنگامی که ایشان برای خواندن نماز صبح یا مغرب و عشا از خانه بیرون می‌رفتند، جوان‌ها بر سر راهشان می‌نشستند و به آزار آنان می‌پرداختند. در این زمان آیه ۵۹ سوره احزاب نازل شد و بر پوشش زنان به‌عنوان حفاظ در مقابل آزار و اذیت دیگران تأکید ورزید.»

بنابراین، پوشش و حجاب سبب می‌شود همه، به‌ویژه افراد بیمار دل و کسانی که اسیر هوای نفس هستند، بفهمند که این زنان پاک و باوقارند، پس مزاحم آنان نشوند و امنیت ایشان را به خطر نیندازند. این مطلب در تفسیر «المیزان» نیز آمده است و با مبحث روان

شناسان در مورد کنترل محرک و دادن سرنخ برای رفتار با دیگران کاملاً هماهنگی دارد. در اصطلاح روانشناسان رفتارگرا، حجاب، محرک افتراقی برای تقویت تمایلات درونی زنان می‌شود، که از عفاف و صلاح و ستاد حکایت دارد.

تفسیر دیگری نیز می‌توان برای آیه احتمال داد که برعکس تفسیر بالاست و آن، اینکه بگوییم از نظر آیه، ثمره حجاب شناخته شدن جایگاه واقعی زن به عنوانی انسانی با ویژگی‌های خاص خود است که این شناخته شدن، به برکت حجاب پدیدار می‌شود؛ اما بی‌حجابی و برهنگی به زن جنبه جنسی می‌دهد و انسان بودن او را به فراموشی می‌سپارد. پس حجاب به عکس آنچه می‌گویند، بیشتر زن را می‌شناساند، ولی بی‌حجابی باعث می‌شود زن انسان بودن خود را گم کند. زن اگر شناخته نشود، به اذیت می‌افتد و رنج می‌بیند؛ رنج جسمی و روانی.

به هر حال، حجاب و پوشیدگی، اگرچه برای زن تا حدی محدودیت می‌آورد، ولی به او در برابر بسیاری از خطرهای مصونیت می‌بخشد و امنیت جانی و روانی او را تأمین می‌کند. بهترین شاهد این مدعا، وضعیت اسفبار ناشی از ترویج برهنگی با شعار فریبده آزادی زنان در غرب بود که امروز زن غربی را به کالایی برای کسب سود و بهره و لذت بیشتر تبدیل کرده و نه تنها امنیت، بلکه شخصیت وجودی زن غربی را نیز از او گرفته است. برای پاسخ به این ادعا، کشور ایالات متحده آمریکا را به عنوان منادی لیبرالیسم در جهان در نظر می‌گیریم. نهاد موسوم به «RAINN» یک سازمان ضد خشونت جنسی در آمریکاست. این سازمان آمارهایی منتشر کرده است که خبر از وقایع فجیع زیرپوست جامعه آمریکا می‌دهد.^۱

در این آمار آمده است:

هر ۶۴ ثانیه یک تعرض جنسی (sexually assaulted) در آمریکا رخ می‌دهد. سنین ۱۲ تا ۳۴ سال بیشترین خطر برای تجاوز و تعرض جنسی است. یک نفر از هر شش زن آمریکایی در طول زندگی خود قربانی «تلاش برای تجاوز» یا «تجاوز کامل» شده است. نهاد موسوم به مرکز ملی خشونت جنسی (NSVRC) در سال ۲۰۱۵، آمار مذکور را یک نفر از هر ۵ زن آمریکایی اعلام کرده بود. مضاف بر این، ۹۴ درصد از زنانی که مورد تجاوز جنسی قرار می‌گیرند، علائم اختلال استرس پس از شوک روحی (PTSD) را طی دو هفته پس از تجاوز تجربه می‌کنند. ۳۳ درصد زنان قربانی به خودکشی فکر می‌کنند و ۱۳ درصد به خودکشی دست می‌زنند. این آمار ناامن‌ساز اجتماعی به مردان و پسران نیز سرایت پیدا کرده و این اشیاء‌ناپذیری جنسی به گونه‌ای در جوامع غربی شیوع پیدا کرده که از هم‌جنس‌بازی یا رسمیت بخشی به ازدواج با حیوانات فراتر رفته و به ازدواج با اشیاء نیز کشیده شده است. یکی از دلایل، این است که متجاوز پس از بلوغ در میان انواع تحریک‌کننده‌ها نظیر وبگاه‌های پورنو نیز دختران نیمه برهنه در جامعه غوطه‌ور است. دلیل دیگر نیز این است که عطش جنسی فرد متجاوز دیگر به وسیله دختران (به دلیل تعداد بالای رابطه جنسی) اطفاء نمی‌شود و او به دنبال سطح دیگری از انحرافات جنسی می‌رود. با وجود این، همچنان بیشترین قشر آسیب‌پذیر در جامعه آمریکا، زنان و دختران هستند. بر اساس آمارهای رسمی، سالانه ۷۷۵۰ تا ۱۲۵۰۰ کودک در آمریکا بر اثر تجاوز جنسی باردار می‌شوند و بر اساس آمار مرکز پیشگیری و کنترل بیماری (CDC) آمریکا، ۲۱ درصد دختران تا ۱۵ سالگی، ۵۳ درصد دختران تا ۱۷ سالگی، ۷۴ درصد دختران تا ۱۹ سالگی و ۷۹ درصد دختران تا ۲۰ سالگی در آمریکا با جنس مخالف رابطه جنسی برقرار کرده‌اند. همچنین طبق آمارهای مراکز آماری آمریکا، ۲۰ درصد پسران تا ۱۵ سالگی، ۴۸ درصد پسران تا ۱۷ سالگی، ۷۰ درصد پسران تا ۱۹ سالگی و ۷۷ درصد پسران تا ۲۰ سالگی در آمریکا با جنس مخالف رابطه جنسی برقرار کرده‌اند.

۱. <https://www.rainn.org/statistics/victims-sexual-violence>.

هرچند در مطالبی که اشاره شد، آثار مخرب روانی ناشی از بی‌حجابی و بی‌عفتی و شیوع آن در جامعه ملموس است؛ باین حال اندکی نیز از دریچه صرفاً روانی به موضوع حجاب می‌نگریم.

در «روانشناسی کمال»، فرد رشد یافته که انسان خواستار تحقق خود (actualizing person The Self) معرفی می‌شود، این‌گونه توصیف شده است: انسانی که نیازهای سطوح پایین (نیازهای جسمانی، ایمنی، تعلق، محبت و احترام) را پشت سر نهاده، درصدد استفاده از توانایی‌ها و قابلیت‌های خود است و به دنبال به فعلیت رساندن خویشتن و تحقق آن است. «اریک فروید»، انسان رشد یافته را انسان بارور (Productive person) معرفی می‌کند و می‌گوید: «وی انسانی است که نیازهای روانی‌اش را از راه‌های بارور و خلاق ارضا می‌کند.» به عقیده وی مؤثرترین عامل در رشد شخصیت انسان، برآوردن معقول نیازهای روانی است که حیوانات پست، این نوع نیازها را ندارند. انسان سالم نیازهای روانی خود، نه نیازهای جسمانی مانند گرسنگی، تشنگی، جنسی و... را از راه‌های خلاق ارضا می‌کند و اشخاص ناسالم از راه‌های نامعقول. اکنون باید دید فرصت رشد شخصیت، با رعایت حجاب بیشتر فراهم می‌شود یا با رعایت نکردن آن؟ انسانی که پیوسته نگران زیبایی خود است و بیشتر در جهت معرفی پیکر خود می‌کوشد، بهتر می‌تواند قابلیت‌های خود را بشناسد و به فعلیت برساند یا آنکه سر در باغ اندیشه دارد؟ آیا توجه به نیازهای جسمانی و سطحی، به انسان امکان رشد می‌دهد یا توجه به نیازهای عالی و مخصوص انسان‌ها؟ آیا غرق شدن در خودنمایی و جلب توجه دیگران، مسیر منتهی به یافتن خویشتن است؟ انسانی که زندگی‌اش تحت فرمان و اراده‌اش نیست، در حس هویت‌یابی خود (of Identity A Sense) دچار شکست شده است تا چه رسد به آنکه هویتش را به کمال رساند؛ زیرا سلیقه و خواست دیگران در زندگی‌اش تأثیر می‌گذارد و چنان زندگی می‌کند که دیگران می‌پسندند، نه آن‌گونه که خود می‌پسندد. بی‌حجاب در اندیشه نمایش خود و زیبایی خویش است. این امر که عقده حقارت (inferority complex) انسان را می‌نمایاند، زمینه رشد و تعالی وی را نابود می‌کند؛ در حالی که زن مانند مرد یک انسان است و باید از نظر انسانی رشد و تکامل یابد. کسی که با نمایش زیبایی خود و گزینش پوششی ویژه، در اندیشه جلب نظر دیگران به سر می‌برد، در حقیقت می‌خواهد با تکیه بر جذابیت‌های ظاهری خویش و نه اصالت‌ها و ارزش‌های متعالی خود جایی در جامعه بیابد. در واقع، او از این طریق اعلام می‌دارد، آنچه برایش اصل است و اهمیت دارد، (زن بودن) او است، نه انسانیت، اندیشه، لیاقت و کارایی‌اش. چنین فردی قبل از همه، اسیر خویش است و به مغازه‌داری شبیه است که پیوسته در اندیشه تزیین ظاهر و تغییر دکور خود به سر می‌برد و فرصت پرداختن به آرزوهای بزرگ‌تر را نمی‌یابد.

در منابع اسلامی، درباره برخی از آثار روانی حجاب و بی‌حجابی مطالب زیادی وجود دارد. برای نمونه، در آیه ۶۰ سوره نور، درباره فلسفه حجاب می‌فرماید: «وَ أَنْ يَسْتَعْفِفْنَ خَيْرٌ لَّهُنَّ»؛ و اگر (زنان) خود را بپوشانند برای آنها (خیر) بهتر است. کلمه «خیر» که به معنای سود و نفع است، به دلیل اطلاقش هم نفع مادی و هم نفع معنوی را دربر می‌گیرد. در آیه ۵۳ سوره احزاب، سود و نفع حجاب مشخص‌تر بیان شده است؛ آنجا که می‌فرماید: «ذَلِكُمْ أَطْهَرُ لِقُلُوبِكُمْ وَقُلُوبِهِنَّ» این کار (حفظ حریم بین زن و مرد) برای پاکی دل‌های شما و آنها بهتر است. همچنین در آیه ۳۰ سوره نور درباره تأثیر حفظ عفت مرد به واسطه نگاه آلوده نکردن به زن، می‌فرماید: «وَ يَحْفَظُوا فُرُوجَهُمْ ذَٰلِكَ أَزْكَى لَّهُمْ»؛ و عفاف خود را حفظ کنند، این برای آنان پاکیزه‌تر است..

قرآن کریم نتیجه نهایی عفت را با تعابیری، چون «خیر لهن»، «أَطْهَرُ لِقُلُوبِكُمْ وَقُلُوبِهِنَّ» و «أَزْكَى لَّهُمْ» بیان می‌کند که مقدمه‌ای برای عقیف ماندن و آلوده نشدن به فحشا و در نتیجه، راهی برای رسیدن به سلامت قلبی یا قلب سلیم است که در آیه ۸۹ سوره شعرا به

آن اشاره کرده است؛ زیرا صاحب قلب سلیم کسی است که از آلودگی‌های معنوی و اخلاقی پاک باشد و این زمانی است که او تعادل فکری و روانی کافی داشته باشد. در روانشناسی، از این ویژگی‌ها به سلامت روانی تعبیر می‌شود. البته ملاک‌های قلب سلیم از نظر اسلام بسیار ژرف‌تر است و ریشه آن ایمان و باور قلبی به خدا و آخرت است. به عبارت دیگر، سلامت روانی مدنظر اسلام، مفهوم وسیع‌تری دارد، به گونه‌ای که رسیدن به آنچه روانشناسان می‌گویند، بخشی از آن است، ولی به هر حال می‌توان ادعا کرد از نظر قرآن، رعایت حجاب و داشتن عفت، راهی به سوی سلامت روانی به شمار می‌آید.

در روایت نیز به تأثیر روانی حجاب بر زن اشاره شده است. امام علی (ع) در وصیت خود به امام حسن (ع) می‌فرماید: «وَ أَكْفُفْ عَلَيَّهِنَ مِنْ أَبْصَارِهِنَّ بِحِجَابِكَ إِيَّاهُنَّ فَإِنَّ شِدَّةَ الْحِجَابِ أَبْقَى عَلَيَّهِنَ»؛ (زنان را) در پرده حجاب نگاه دار تا نامحرمان را ننگرند؛ زیرا سختگیری در پوشش، عامل سلامت و استواری آنان است.» (نهج البلاغه، نامه ۳۱)

همچنین آن حضرت در حدیث دیگری می‌فرماید: «صَيَانَةُ الْمَرْأَةِ أَنْعَمَ لِحَالِهَا وَ أَدْوَمَ لَجَمَالِهَا»؛ پوشش و حجاب برای حال زن بهتر است و سبب دوام زیبایی او می‌شود. (غررالحکم، ح ۵۸۲۰) منظور از حال زن در این حدیث، می‌تواند وضعیت روانی باشد که رعایت حجاب سبب تعادل بیشتر آن می‌شود. پیامبر خدا (ص) نیز می‌فرماید: «خَيْرٌ نَسَائِكُمْ أَلْعَفِيفَةُ»؛ بهترین زنان شما زنان پاک‌دامن و عقیقه‌اند. این روایت نیز همان چیزی را می‌گوید که در آیه ۶۰ سوره نور گذشت؛ یعنی منظور از کلمه خیر، به‌طور مطلق مفهومی است که شامل خیر جسمی، روانی، مادی و معنوی می‌شود.

۵۲- آیا بی‌حجابی می‌تواند ناشی از اختلالاتی در روان یا شخصیت افراد باشد؟

بی‌حجابی را نمی‌توان نتیجه و ماحصل مستقیم اختلالات روانی و شخصیتی افراد دانست؛ ولی به‌عنوان یکی از بازخوردهای بیرونی روان‌پریشان، ممکن است ظهور و بروز یابد؛ برای نمونه، دلایل کشته شدن یک فرد به دست دیگری، می‌تواند بی‌شمار و گوناگون باشد؛ از میان این دلایل، ممکن است یکی اختلالات روانی و عصبی قاتل اصلی‌ترین و به‌عنوان یکی از دلایل محرز تلقی شود. در خصوص بی‌حجابی نیز چنین نتیجه‌ای متصور است؛ فردی که در محیط ناسالم خانوادگی و اجتماعی رشد می‌یابد و ثبات شخصیت در او شکل نگرفته یا با انواع بی‌مهری‌ها، بی‌حرمتی‌ها و محرومیت‌ها بزرگ شده است، قطعاً در او مقوله شخصیت‌سازی همچون حجاب نیز ظهور و بروز نخواهد یافت.

۵۳- آیا انسان نسبت به هر چه منع شود حریص تر نمی‌شود؟ آیا باحجاب داشتن مردها بیشتر کنجکاو و تحریک نمی‌شوند؟

عبارت «الانسان (یا المرء) حریص علی ما منع»، سخنی مشهور است که اندیشمندان دینی در کتاب‌های شان از آن استفاده کرده‌اند. هرچند این سخن در جای خود صحیح است، ولی نباید دست‌آویزی برای برداشتن مرزهای ممنوعه شود؛ چه کارهای ممنوع شرعی و چه اجتماعی. مثلاً نمی‌توان برای از بین بردن حرص مردم برای به دست آوردن پول و ثروت، تجاوز به اموال دیگران را جایز دانست؛ زیرا برداشتن خط قرمزها، موجب حل مشکل نمی‌شود.

شهید مطهری در این باره چنین می‌گوید: «اینکه می‌گویند: «الإنسان حریصٌ علی ما مُنِعَ مِنْهُ» مطلب صحیحی است، ولی نیاز به توضیح دارد. انسان به چیزی حرص می‌ورزد که هم نسبت به آن تحریک شود، هم از آن منع شود؛ به اصطلاح، تمنای چیزی را در وجود شخصی بیدار کنند و آنگاه او را ممنوع سازند؛ اما اگر امری اصلاً عرضه نشود یا کمتر عرضه شود، حرص و ولع هم نسبت به آن کمتر خواهد بود.» (مجموعه آثار، ج ۱۹، ص ۴۶۱) از این رو برداشتن قیود اجتماعی مشکل را حل نمی‌کند، بلکه بر آن می‌افزاید. در

مورد غریزه جنسی و برخی غرایز دیگر نیز برداشتن قیود، عشق واقعی را می‌میراند؛ ولی طبیعت را هرزه و بی‌بندوبار می‌کند. در این مورد هرچه عرضه بیشتر شود، هوس و میل به تنوع افزایش می‌یابد. از یک نوع خاص بی‌عفتی خستگی پیدا می‌شود؛ ولی نه بدین معنا که تمایل به عفاف جانشین آن شود، بلکه به این معنا که آتش و عطش روحی زبانه می‌کشد و نوعی دیگر از فحشا را تقاضا می‌کند؛ و این تقاضاها هرگز تمام‌شدنی نخواهد بود. (همان، ص ۴۶۱) از این گذشته، انسان به دلیل دارا بودن روحیه سیری‌ناپذیری، در برابر عرضه بیشتر تمایلات مادی و آزادی دسترسی به آن، از ثروت و شهرت و قدرت گرفته تا شهوت، حدودمرزی بر نمی‌تابد؛ در اثبات این امر نیز می‌توان به عملکرد پادشاهان در قدرت‌یابی و کشت و کشتار هزاران و میلیون‌ها انسان برای دستیابی به مطامع خویش سخن گفت تا آمار و ارقام وحشتناک از ابتدال شیوع یافته در جوامع غربی که نه تنها رکن اصیل جامعه یعنی خانواده را به مسلخ برده، بلکه انسانیت انسان را نیز زیر سؤال برده، تا جایی که این موجودی که به دلیل داشته‌های بالقوه، سازنده هستی جایگاه خلیفه‌اللهی برای او برشمرده، در زمین به پست‌ترین خالق هستی مبدل می‌شود، به گونه‌ای که به اعمالی تن می‌دهد که پست‌ترین موجودات عالم نیز از آن حذر می‌کنند؛ ارضای جنسی با حیوان و اشیاء تنها نمونه‌ای از اعمال این برگزیدگان پست‌ترین جایگاه در دنیای فانی مادی است.

۵۴- بی‌حجابی یک نفر چه تأثیراتی روی افراد دیگر و زندگی آنها می‌گذارد؟

پوشش از جمله علایم آشکار در زندگی اجتماعی است؛ بی‌شک هر فرد یا گروهی با نوع خاصی از پوشش خود، انعکاس‌دهنده برخی هنجارها، باورها، ویژگی‌ها و حتی مهارت‌ها و توانمندی‌هاست. برای نمونه، در یک کارخانه کارگران، مهندسان و نیروهای خدماتی و... پوشش متفاوت و مختص خویش را دارند که با این نوع پوشش، ماهیت خویش در آن کارخانه را آشکار می‌کنند. در یک بیمارستان نیز همین‌گونه است؛ البسه بیمارستانی، شامل نیروهای خدماتی، پرستاران اتاق عمل، پرستاران بخش‌های عادی و ویژه، دکترا و آموزشیاران و... می‌شود. در یک جامعه نیز همین‌گونه است و نوع پوشش انتقال‌دهنده بخشی از مرام و طرز فکر افراد را نشان می‌دهد، اما تفاوت پوشش‌ها در یک جامعه به این میزان از دست‌بندی‌های ظاهری خلاصه نمی‌شود؛ در علم روانشناسی، هر رنگ و مد لباسی امکان و ظرفیت انتقال مفاهیم مختلف و تأثیرگذاری همچون عشق، نفرت و... روی سایرین دارد و این مفاهیم در فرهنگ‌ها و جوامع گوناگو، متفاوت است. در جامعه ما که ارزش‌های انسانی و مذهبی در آن هنجار تلقی می‌شود و برای زن پوشش مشخصی وجود دارد، تعدی از آن پوشش به غیریت‌سازی منجر شده و زمینه ایجاد قطب‌های متضاد از بانوان و آقایان همراه و علاقه‌مند به آن نوع پوشش را فراهم می‌آورد. پیروی از مد و زیبایی‌خواهی در نهاد انسان ریشه دارد که نیازهایی چون تنوع، کمال‌جویی فطری منشأ اصلی آن به شمار می‌آید؛ اما صورت‌های افراطی رایج مدپرستی در نتیجه جهل و ناآگاهی و ضعف ارزش‌های معنوی و تقلید کورکورانه از دیگران و تبلیغات وسیع دشمنان است که به خودنمایی، فخرفروشی، احساس حقارت و خودکم‌بینی نیز منجر می‌شود که برای افراد جامعه بسیار خطرناک است.

با این مقدمه، ابتدا باید تأثیر بی‌حجابی یا بدحجابی را به منزله یک نوع پوشش خاص در جامعه، ابتدا بر روی بی‌حجاب‌ها و بدحجاب‌ها بررسی کرد. یکی از اثرات پوشش نامتعارف روی خود فرد، افتادن در رقابت خودنمایی و با هم طیف‌ها و هم‌مسلمانان است که این رقابت هیچ پایانی ندارد. از طرفی هر چه زمان می‌گذرد، به دلیل افزایش طبیعی سن و از بین رفتن زیبایی‌های ظاهری، احساس ضعف و عدم اعتمادبه‌نفس سراغ این افراد می‌آید. احساس افسردگی ناشی از عدم توانایی رقابت، یکی از مهم‌ترین آسیب‌های اجتماعی ناشی از بی‌حجابی و بدحجابی است که سراغ خود این افراد می‌آید. از سوی دیگر، همان‌طور که اشاره شد، پوشش بروز دهنده هویت فرد است و هویت زنانی که پوشش‌های نامتعارف را در جامعه برمی‌گزینند، با هویت جنسی‌شان معنا پیدا

می‌کند. این افراد از طریق خودنمایی‌شان در جامعه معرفی می‌شوند و جامعه در تعامل با این افراد اولین چیزی که مورد توجه قرار می‌دهد، هویت جنسی‌شان است. هویت جنسی در ارتباطات اجتماعی مهم‌ترین مانع برای اولویت ندادن به سایر ابعاد شخصیتی این افراد است. تخصص، تعهد و توانایی‌های فردی این اشخاص تحت تأثیر هویت جنسی‌شان قرار می‌گیرد و تعاملات این افراد با چنین شرایطی ایجاد می‌شود. این وضعیت، یکی از مهلک‌ترین ضربه‌هایی است که به رشد و پیشرفت یک انسان وارد می‌شود؛ چراکه همه داشته‌های واقعی او برای یک پیشرفت در اولویت‌های بعدی قرار می‌گیرد و مسئله جنسی افراد که مسئله‌ای ذاتی است و ربطی به توانایی‌های او ندارد، ارجحیت پیدا می‌کند و تلاش و توانایی‌های اکتسابی افراد به حاشیه رانده می‌شود. بنا به آنچه گفتیم این زیبایی ظاهری روزبه‌روز هم رو به زوال می‌رود و به مرور چنین افرادی دچار یأس و افسردگی ناشی از بی‌هویتی خواهند شد.

اما تأثیر این نوع پوشش بر سایرین در اجتماع نیز متفاوت است؛ کودکان در برخورد با پدیده‌هایی مانند پوشش‌های نامتعارف، ناخودآگاه ذهنشان درگیر مسائل جنسی می‌شود. بررسی‌های علمی نشان می‌دهد، درگیری ذهنی و مشاهده چنین فضایی در جامعه، سن بلوغ را کاهش داده و آسیب‌های بعدی را به دنبال دارد که برخی از رهاوردهای آن در بررسی جامعه آمریکا بیان شد. افزایش تحریک جنسی در جامعه نوجوانان را هم درگیر خود می‌کند. نوجوانان به دلیل اینکه فاصله جدی تا زمان ازدواج و امکان رفع نیاز جنسی خود دارند، تحت فشار سنگین شرایط روحی و روانی بلوغ قرار می‌گیرند و تصاویر ناهنجار بدحجابی در جامعه نیز به فشار روحی می‌افزاید. نوجوان در چنین شرایطی ظرفیت بالایی برای درگیری با انحرافات جنسی پیدا می‌کند. انحرافات جنسی که آسیب‌های جسمی و روحی فراوانی در پی خواهد داشت. طیف جوان به دلیل استقلال بیشتری که در مواجهه با افزایش سطح تحریک جنسی جامعه می‌تواند از خود بروز دهد، مستعد رفتارهای خطرناک‌تری است؛ به ویژه اگر زمینه‌های رفع مشروع نیاز جنسی برای جوان همچون شغل، مسکن و امکانات رفاهی نیز فراهم نباشد و دستیابی به آن سخت شود؛ در چنین شرایطی می‌توان بروز انحرافات متعدد اخلاقی را از ناحیه بی‌حجابان در جامعه تصور کرد.

تأثیر نهایی و اثرگذار بی‌حجابی بر خانواده به منزله رکن اصلی تشکیل‌دهنده جامعه سالم است؛ وقتی کودک، نوجوان و جوان خانواده از جامعه گزاره‌های جنسی می‌گیرد و ذهن او درگیر مسائل جنسی می‌شود، خواه و ناخواه گرایش‌هایی جنسی و غیراخلاقی پیدا می‌کند که ظهور و بروزهای بعدی آن در سست شدن پایه‌های خانواده قابل مشاهده است. از سوی دیگر، خودنمایی زنان در جامعه سبب می‌شود مردان ناخودآگاه همسران خود را با زنان دیگر مقایسه کنند. ضمن اینکه خود این زنان نیز ممکن است در معرض اقبال مردان دیگری قرار بگیرند و نسبت به خانواده خود دلسرد شوند. در حالی که این قیاس‌ها بیشتر جنبه ظاهری دارد و همین امر لطمه جدی را به رابطه زوجین وارد می‌کند. همچنین باید اضافه کرد، بدحجابی و بی‌حجابی موجب بروز هیجانات کاذب در فرد و اجتماع می‌شود و این هیجانات نیز می‌تواند به فساد و درگیری و رواج خشونت از یک طرف یا افسردگی و گسستن از خانواده و جامعه در برخی افراد منجر شود.

۵۵- رنگ مشکی چادر موجب افسردگی نیست؟

در علم رنگ‌شناسی، گفته می‌شود جذابیت و انعکاس نور در رنگ سفید یا رنگ‌های روشن زیادتر از رنگ‌های تیره همچون مشکی است. روانشناسان می‌گویند فاصله انسان با یک شیء سفید کمتر برای بیننده جلوه می‌کند؛ یعنی اگر ۱۰ متر با رنگ سفید فاصله داشته باشیم به دلیل انعکاس نور و جذابیتی که دارد، فکر می‌کنیم فاصله ما با آن ۷ یا ۸ متر است. برعکس، رنگ‌های تیره مانند مشکی جذابیت کمتری دارد و نور کمی منعکس می‌کند و فاصله را بیشتر از آنکه هست، نشان می‌دهد. خیلی واضح است که

انسان به رنگ‌های تیره مانند مشکی تمایل بسیار کمتری دارد تا به رنگ‌های روشن و جذاب مثل سفید. روانشناسان معتقدند رنگ روشن، شادی آفرین است. پس آنجایی که می‌خواهیم حریم را حفظ کنیم، نباید از لباس‌های با رنگ روشن استفاده کنیم. رنگ‌های شاد برای خانه است تا همسران به یکدیگر بیشتر جذب شوند و کانون خانواده بیش از پیش گرم شود. با نگاهی به آموزه‌های دین مبین اسلام نیز می‌توان دلیل انتخاب رنگ مشکی از سوی زنان مسلمان در جامعه را درک کرد. اسلام به زن نقش اجتماعی قائل است؛ اما او را از حضور و ظهور در ملاء عام و مکان‌های مختلط با مردان بر حذر می‌دارد. در چنین وضعیتی، زن مسلمان، چادر را برای اوقات کمی که در بیرون از منزل است، استفاده می‌کند و قرار نیست همیشه چادر سرش کند تا رنگ مشکی اثر منفی از جهت روانی روی او بگذارد، بلکه در درون خانه و مکانی که نامحرم نیست، می‌تواند از لباس‌های خوش‌رنگ و مناسب که اسلام هم برای تقویت و تثبیت پایه‌های زندگی زناشویی روی آن تأکید کرده، استفاده کند. در برخی از روایات، رنگ سیاه مایه کاهش قوه شهوت معرفی شده است. از طرفی حجاب زن مسلمان نیز برای مهار جاذبه‌های جنسی و شهوانی زن در برابر نامحرمان است و به همین دلیل، اگر نگوییم بهترین رنگ، باید گفت یکی از بهترین رنگ‌های حجاب رنگ مشکی است.

از سویی دیگر، در جواب افرادی که رنگ سیاه‌چادر را مقدمه افسردگی بانوان تلقی می‌کنند، باید گفت نتایج مشورت‌های علمی روان‌شناسان و روان‌پزشکان نشان می‌دهد ممکن است افسردگی بعضی از افراد، علت تمایل آنها به پوشش سیاه باشد، ولی پوشش سیاه افراد علت ایجاد افسردگی آنها نیست و بین این دو نکته تفاوت بسیار ظریفی است و خلط بین آن دو باعث اظهارنظرهای نادرست درباره حجاب شده است. افسردگی از بیماری‌های روحی و روانی بسیار پیچیده‌ای است که عوامل و علایم و تظاهرات رفتاری مختلف و حتی متضاد دارد. برای نمونه، بعضی افراد افسرده ممکن است به بی‌اشتهایی وعده‌های دیگر به پرخوری متمایل شوند. در خصوص پوشش نیز ممکن است بعضی از افراد افسرده به پوشیدن لباس تیره و عده‌ای نیز به لباس‌هایی با رنگ غیر تیره تمایل پیدا کنند. بنابراین، حتی استناد به پژوهش‌های میدانی نیز اثبات‌کننده مدعای مذکور نخواهد بود. پس استفاده از چادر مشکی برخلاف ادعاهای به‌ظاهر علمی بعضی از افراد نه تنها عارضه منفی ندارد، بلکه با فلسفه حجاب و پوشش زنان در مقابل نامحرم، یعنی عدم تهییج و تحریک و ایجاد آرامش روانی در جامعه نیز سازگار است. با وجود این، زنی که با پوشش غیر اسلامی و رنگارنگ در جامعه‌ای آکنده از نگاه‌های هرزه پا می‌نهد، بعضاً با تعرض و بی‌حرمتی افراد بیماردل روبه‌رو می‌شود که این خود در ایجاد افسردگی، نقش مهمی ایفا می‌کند و سبب فساد در جامعه می‌شود و این فساد سبب کاهش امنیت و عدم ثبات روحی افراد می‌شود. این نکته هم که رنگ مشکی فاقد جذابیت و نشاط است، نیز به برتری حجاب تیره‌رنگ دلالت دارد، زیرا نگاه افراد نامحرم به سمت این پوشش جذب و جلب نمی‌شود و احساس نشاط و جلب توجه در نامحرمان به واسطه انتخاب پوشش چادر مشکی، انگیزه نمی‌شود.

نحوه مواجهه حکومت با سلبریتی‌ها

۵۶- آیا عملکرد وزارت ارشاد در برخورد با سلبریتی‌هایی که کشف حجاب کرده‌اند، درست و منطقی بوده است یا با ضعف‌هایی همراه بوده است؟

نوع مواجهه و برخورد با سلبریتی‌ها حساسیت‌های خاصی دارد و بی‌تدبیری و کم‌دقتی در این موضوع نه تنها به نتیجه مطلوب منجر نمی‌شود؛ بلکه نتیجه عکس خواهد داد. در جریان حوادث سال گذشته، نوع برخورد وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی با سلبریتی‌ها که مباحث کلی آن در کمیته‌ای به نام کمیته چهره‌ها سیاست‌گذاری و طراحی می‌شود، با وجود حساسیت مواجهه با این قشر در مجموع نمره قبولی می‌گیرد؛ چراکه با شیوه‌ها و ابزارهای گوناگون تلاش شده است تا به مرور زمان مواضع برخی از چهره‌های تند و افراطی در میان هنرمندان و ورزشکاران را تعدیل و با نظام همراه کنند.

۵۷- چرا با این سلبریتی‌های خائن و ورزشکارانی که کشف حجاب کرده‌اند، برخورد قاطع نمی‌شود؟

برخورد قاطع با چهره‌های شناخته‌شده که در میان مردم حامیان و طرفدارانی دارند، ممکن است موجب تغییر شرایط به نفع آنها و مظلوم‌نمایی‌شان در افکار عمومی شود. لذا در موارد خاص در کنار احضار و توضیح خواستن از آنها، از اهرم‌های دیگر فشار بر سلبریتی‌ها استفاده می‌شود تا این عده که در پرتو آزادی در کشور هر نوع موضعی را می‌گیرند، متوجه شوند که نمی‌توانند هر حرفی بزنند و مسئولیت آن را بر عهده نگیرند. تجربه نشان داده است این نوع برخورد و دادن زمان به آنها، افکار عمومی را هم نسبت به حقانیت موضع نظام آگاه‌تر کرده است.

۵۸- مماشات با سلبریتی‌ها تا کی ادامه دارد و چرا برخوردی با بی‌حجابی آنان نمی‌شود؟

آنچه در چند ماه آخر سال گذشته روی داد، نشان می‌دهد، نظام و به‌ویژه نهادهای فرهنگی و انتظامی بر سر قانون با کسی مماشات نمی‌کنند؛ اما برای ایجاد آرامش در جامعه و گرفتن فرصت سوءاستفاده از دشمنان و بدخواهان، از روش تبیین در مرحله اول استفاده می‌کند و تلاشش بر این است که با صبر و تحمل آنها را نسبت به واقعیت صحنه آگاه کند و نقشه‌های دشمنان را برای‌شان بازنمایی کند. نباید فراموش کنیم که این قشر هم اثرگذاری خود را در جامعه دارد. قدرت تأثیر سلبریتی‌ها به دلیل این است که زیاد دیده می‌شوند و همین زیاد دیده شدن هم باعث می‌شود که آنها نقدهایی را از اوضاع سیاسی داشته باشند، بی‌آنکه راه‌حلی برای آن یا حتی تحلیلی بر اوضاع سیاسی داشته باشند و جالب است که همین نقدها دیده و دست‌به‌دست می‌شود.

۵۹- با افراد بی حجاب سلبریتی چگونه برخورد کنیم؟

بهترین راه برخورد با سلبریتی‌هایی که از موقعیت و شهرت خود برای ترویج بی‌حجابی و مخالفت با قانون سوءاستفاده می‌کنند، مدیریت آنها در مسیر کار هنری‌شان است. به طور قطع، کسی که حاضر نیست به قانون و مقررات و ارزش‌های کشور و جامعه احترام بگذارد، نباید به راحتی بتواند از میز خطابه‌ها، رسانه‌ها و امکانات فراهم‌شده از سوی حاکمیت و دولت برای منافع فردی و سود خود استفاده کند؛ اما کمک به تنویر ذهن برخی از این چهره‌ها به واسطه نیروهای انقلابی عرصه هنر و معتمدان فرهنگی هم نباید فراموش شود.

فصل یازدهم)

شکاف و دوگانگی سیاسی - اجتماعی درباره حجاب

۶۰- آیا تأکید مسئله حجاب در ایران اسلامی به دو جریان مقابل یکدیگر تبدیل خواهد شد و راه حل برون رفت

از این مسئله چیست؟

در وضعیت کنونی موضوع حجاب یکی از بسترهای کنونی دوقطبی سازی جامعه محسوب می شود. این موضوع در بین سه جریان «مردم- مردم»، «مردم- حکومت»، «نخبگان- نخبگان» می تواند عامل اختلاف و جبهه بندی مقابل هم را به وجود بیاورد.

اختلاف مردم- مردم ممکن است بین افراد باحجاب و معتقد به مبانی دینی با افراد بی حجاب در سطح جامعه اتفاق بیفتد و باعث هرج و مرج اجتماعی در جامعه خواهد شد.

اختلاف مردم- حکومت نیز ممکن است بین افراد بی حجاب و بدحجاب اتفاق بیفتد. به این معنا که عده ای از سر لجاجت و مقابله نرم با حکومت به بی حجابی روی آورند که این موضوع وجهه خوبی برای حکومت در بر نخواهد داشت.

اختلاف سوم نخبگان- نخبگان (نخبگان سیاسی، دینی، امنیتی و...) نیز ممکن است در سطح بالا در مراکز تصمیم گیر و تصمیم ساز به وجود بیاید. اختلاف در بین مسئولان و نخبگان بر سر چگونگی مقابله با پدیده بی حجابی پیامدهای جبرانناپذیری خواهد داشت و دو اختلاف بالایی را تشدید خواهد کرد.

راهکار: تأکید بر مسئله حجاب در جامعه باید همراه با الزاماتی باشد که از بروز اختلاف و دوگانگی در جامعه جلوگیری شود. یکی از مهم ترین عوامل وحدت در بحث حجاب رسیدن به یک مفهوم مشترک از این موضوع است که بتواند جامعه را حول آن جمع کند. به عبارتی، رسیدن به ایده مشترک برای چگونگی تحقق حجاب در جامعه می تواند از اختلاف در سطوح مختلف در کشور جلوگیری کند. از این رو، مهم ترین موضوعی که وحدت بخش است و می تواند از تکثر نظریات جلوگیری کند، تأکید بر نظم قانون و اسلام در مسئله حجاب است.

۶۱- علت دوگانگی در اظهار نظر مسئولان کشور در رابطه باحجاب چیست؟

متأسفانه، نگاه سیاسی به مسئله حجاب و عدم درک این موضوع در شرایط کنونی از طرف قسمتی از جامعه موجب دوگانگی در این مسئله شده است. در بین مسئولان و احزاب سیاسی تأثیرگذار در بین افکار عمومی متأسفانه موضوع حجاب از جایگاه دینی و اجتماعی آن مورد بررسی و در نتیجه مورد تأکید قرار نمی گیرد، بلکه عده ای برای کسب جایگاه در بین مردم و عده ای دیگر باهدف گروه مخالف نشان دادن خود مقابل حکومت با مسئله حجاب مخالفت می کنند. از طرف دیگر نیز عده ای با بد اجرا کردن قانون و بی توجهی به بعد اجتماعی و فرهنگی و تربیتی مسئله حجاب تلاش می کنند به اجبار رعایت حجاب را ممکن کنند؛ در حالی که شناخت و درک صحیح از موضوع ندارند. همین امر نیز می تواند باعث بروز اختلاف در جامعه باشد.

۶۲- سیاست صحیح برای مواجهه با دوگانه و دوقطبی سازی حجاب و بی حجابی چیست؟ رمز ایجاد وحدت در

جامعه در وضع کنونی چه می تواند باشد؟

به نظر می رسد تبیین و آگاه سازی وضع وجود و معرفی جایگاه حجاب برای مقابله با استکباری و تفکر غربی می تواند بخش زیادی از جامعه را به سمت همراهی با نظام در مسئله حجاب بکشاند. نکته بعدی نیز تأکید بر موضوعات زیر نیز می تواند از تشدید اختلاف جلوگیری کند:

از منظر شارع مقدس حاکم اسلامی از آنجا که ولایت بر مردم دارد، می تواند بر مبنای قانون و شریعت اسلامی افراد جامعه را (چه بدان آن امر اعتقاد داشته باشند چه نداشته باشد) به عمل یا ترک آن الزام کند، بنابراین تأکید بر نظر ولی فقیه می تواند وحدت آفرین باشد.

از منظر فلسفی نیز از آنجا که مصالح جمعی بر مصالح فردی رجحان دارد و اجتماع بر فرد در مکان و موقعیت های عمومی اولویت دارد، می توان با در نظر گرفتن درخواست عموم مردم به جهت مسلمان بودن به رعایت حجاب، درخواست عمومی را بر رفتار فردی افراد ترجیح داد و این مسئله نیز می تواند وحدت آفرین باشد.

از منظر نظم اجتماعی نیز حکومت می تواند با در نظر گرفتن نظم اجتماعی که با رعایت قانون به دست می آید، رعایت حجاب را الزام آور کند. طبق بند ۶۳۸ قانون رعایت حجاب به صورت صریح مورد اشاره قرار گرفته است و تأمین سعادت دنیوی و اخروی افراد جامعه، غایت اساسی حکومت اسلامی است. حاکم اسلامی می تواند فرد را به انجام تکالیف عبادی ملزم کند. رعایت حجاب نیز از آنجا که بر هر زن و مرد مسلمان واجب است، حاکم اسلامی می تواند اتباعش را بر آن الزام کند و هر آنچه فلسفه حجاب اسلامی را تبیین می کند، در واقع توجیه عقلانی الزام حکومت اسلامی به حجاب به شمار می آید.

از منظر مشروعیت نیز همان طور که در بالا اشاره شد، اکثریت جامعه ایرانی خود را به رعایت حجاب ملزم می دانند و این موضوع در فرهنگ ایرانی ریشه دارد. البته نباید فراموش کرد که مسئله حجاب و میزان و نوع رعایت آن ممکن است در بین اقوام ایرانی متفاوت باشد؛ ولی در اصل رعایت عفاف و حجاب هیچ گونه تردیدی در بین اکثریت جامعه ایرانی وجود ندارد.

۶۳- آیا الزام مردم برای حجاب باعث دین زدگی نمی شود؟

بدون شک، اجرای بد قانون و بی توجهی به الزامات آن موجب دل زدگی برخی از مردم نسبت به حکومت و دین اسلام خواهد شد. از این رو انتظار می رود در راستای اجرای موفقیت آمیز قانون حجاب در جامعه بسته های فرهنگی و رویکردهای نرم در نظر گرفته شود.

به دلیل اینکه در شرایط کنونی رسانه های بیگانه، تأکید نظام به حجاب را به معنای اجبار کردن مردم به دین و دخالت در امور شخصی مردم مطرح می کنند، متأسفانه این گزاره در بین افکار عمومی جا افتاده است که اکثریت جامعه مخالف حجاب هستند. این رویه موجب قدرت گیری اقلیت بی حجاب ها در جامعه شده و آنها را به بهانه اجبار سازی مردم به دین و حجاب جسور کرده است. در حالی که اگر از طریق رسانه ملی و شبکه های مجازی اکثریت جامعه با حجاب معرفی شود، می توان از بدبین شدن به دین جلوگیری کرد.

راهکارهای برون رفت از وضع موجود بدحجابی

۶۴- راهکارهای اساسی برای مقابله با ناهنجاری‌های حجاب و عفاف و برهم زندگان آن چیست؟

۱. مواجهه با معضلات اجتماعی از پیچیدگی‌های خاص و منحصر به فردی برخوردار است که بی توجهی به آن می‌تواند نتایج عکس دهد. امروز مواجهه با مسئله بدحجابی و بی حجابی از جمله مسائلی است که باید به آن نگاه همه جانبه داشت و تنها با نگاه یک بعدی نمی‌توان به مواجهه با آن رفت.

۲. بدحجابی ایجاد شده لایه‌های گوناگونی اعم از فرهنگی، اجتماعی، سیاسی و امنیتی دارد که باید برای مواجهه با هر یک از سطوح آن راهبردی ویژه داشت.

۳. بدحجابان و بی حجابان امروز را باید مجموعه‌ای یکپارچه ندید و آنان را متفرق و چندپاره و طیف بندی شده دسته بندی کرد. برای مواجهه با مسئله بدحجاب‌ها باید آنان را دسته بندی کرد و برای هر یک از آنها راهکاری ارائه داد. دسته بندی آنها آورده دیگری هم دارد که از اتحاد و همگرایی بدحجابان جلوگیری می‌کند و این کار نحوه مواجهه با آنان را تسهیل خواهد کرد.

۴. همچنین برای مواجهه با آن معضل نهادهای و دستگاه‌های مختلفی وجود دارد که باید متناسب با توانایی و مأموریت تقسیم کار کرد. این تقسیم کار باید هم جلوگیری از موازی کاری کند و هم مانع از بر زمین ماندن کارها شود و هم موجب هم افزایی شود.

۵. در یک تقسیم بندی اولیه می‌توان بدحجابان را به سه دسته تقسیم بندی کرد.

طیف اول آنهایی هستند که از عیب کار خود آگاه نیستند و بی حجابی را کاری خلاف قانون و عقل و اخلاق و فرهنگ اجتماعی نمی‌دانند و آن را ناهنجاری اجتماعی به شمار نمی‌آورند. نظام آموزشی و نهادهای فرهنگی نتوانسته‌اند آنان را در فرآیند جامعه پذیری به درستی تربیت کرده و سبک زندگی جذاب و القا شده به آنان با فرهنگ اسلامی فاصله دارد.

در مواجهه با این طیف که اکثریت بدحجابان به نحوی به آن تعلق دارند، باید از سیاست جذب حداکثری و دفع حداقلی بهره برد و تلاش کرد با زبانی مشفقانه و اثرگذار بر آگاهی آنان افزود و آنان را نسبت به قبح کار و آثار سوء فرهنگی- اجتماعی آگاه کرد و انداز داد. اغلب این افراد جوانانی هستند که به دلیل جوانی و شور و هیجان دوران بلوغ و رشد غرایز و... به این وضعیت ترغیب شده‌اند که با برخوردهای حکیمانه امیدواری به تغییر رفتار آنها وجود دارد.

طیف دوم آنهایی هستند که به ساختارشکنی فرهنگی و رشد ابتدال در جامعه تمایل دارند. بزهدارانی که از بیماری‌ها و انحرافات اخلاقی و از رواج فساد سود می‌برند و آگاهانه به عنوان عمده‌هایی در خدمت بیگانگان قرار گرفته و نقش آفرینی می‌کنند. با این طیف باید برخوردهای اجتماعی- امنیتی کرد و اجازه نداد که این بیماری مسری به جامعه تسری یافته و دیگران را نیز آلوده کند.

طیف سوم آنهایی هستند که مسئله را به ابزاری برای مبارزه سیاسی با نظام بدل کرده و هماهنگ با بیگانگان و در دل پروژه دشمن نقش آفرینی کرده و برای تضعیف حکمرانی و حرکت در مسیر فروپاشی اجتماعی قدم بر می‌دارند. این افراد اغلب در شبکه‌هایی

سامان‌دهی شده‌اند که سر نخ‌های آن به بیگانگان و حتی سرویس‌های جاسوسی ختم می‌شود و مأموریت دارند برای تداوم ناامنی سیاسی در جامعه تلاش کنند و این کار را با پرچم‌داری بی‌حجابی دنبال می‌کنند. طبیعتاً برخورد این طیف باید برخوردی اطلاعاتی-امنیتی با هوشمندی سیاسی باشد تا ضمن دست یافتن به خط و ربط پشت پرده آنها، حقیقت مافیایی‌شان برای افکار عمومی آشکار شود.

۶۵- برای نهادینه کردن فرهنگ حجاب و عفاف چه باید کرد؟ آیا راه حل اجبار حکومتی است؟

عرصه فرهنگ عرصه کشتزاری است که محصول آن دیربازده بوده و با فاصله زمانی «تربیت یک نسل» جواب خواهد داد. وضعیت کنونی عرصه فرهنگ، محصول برنامه‌ریزی دو دهه گذشته است که امروز در قالب نسل دهه ۷۰ و دهه ۸۰ جامعه خودنمایی می‌کند. لذا اگر بخواهیم به‌طور ریشه‌ای و نهادی با این معضل مواجه شویم، باید نظام تربیتی را طرح‌ریزی کنیم که وقتی جوان ما در سن انتخاب قرار می‌گیرد، بین سبک زندگی با حجاب و سبک زندگی بی‌حجاب، سبک زندگی با حجاب را برگزیند.

در غیر این صورت یا با فشارهای خانوادگی و به دلیل رعایت حرمت پدر و مادر و اجبار قواعد و سنت‌های خانوادگی به‌طور موقت حجاب را برخواهد گزید یا آنکه با اجبار اجتماعی و حکومتی خود را موظف به رعایت قانون حجاب خواهد کرد. طبیعی است که در اولین فرصت ایجاد شده، تلاش خواهد کرد تا خود را از این انتخاب اجباری رها کند و به سمت بدحجابی یا بی‌حجابی روی آورد.